

16e JAARGANG No. 9

15 NOVEMBER 1971 - f 1.25

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

De Potten Van Omar Khayyam

Het zou een illustratie uit Duizend en Eén Nacht kunnen zijn, uit Sindbad of uit Ali Baba, want geen enkele andere marktfoto zet ons zó terug in vèr verleden dagen in verre landen als deze actuele foto van een markt in aardewerk in Bali.

Vroeger waren er vele pottenbakkersmarkten door heel Indonesië, want ook het kleinste kamponghuisje had zijn gentongs en kendils, zijn perioeks, zijn tjobeks en zijn gendies. Meer en meer zijn ze echter in verval gekomen door de opkomst eerst van het email en nog later van het plastic. En ben ik nou ouderwets of is het werkelijk zo: met al dat veelkleurige plastic lijkt zo'n toko van potten en pannen toch lang zo mooi en zo sympathiek niet als een ouwerwetse aardewerk-markt of waroeng.

Ook kunnen wij ons moeilijk indenken dat een modern dichter geïnspireerd zou kunnen worden door email en plastic zoals eeuwen geleden Omar Khayyam met zijn befaamde pottenbakkers-quatrijnen. Bij al z'n bontheid, veelvormigheid en massaproductie (met vormen en mallen) blijft de hele moderne potterij koud en levenloos.

Maar kijk eens rond op een pasar van aardewerk in Indonesië en zie hoe de kopers met zorg hun waar uitkiezen uit de ogenschijnlijke gelijksoortigheid. Elke pot wordt licht op de hand gehouden en met de nagel van de rechtervinger wordt er tegenaan geknipt, zodat je telkens een lichte, heldere klank hoort, die bij alle potten weer verschilt, en waaruit de koper hóórt dat zijn pot goed gebakken is.

Voor het omgaan met en beoordelen van aardewerk is een kennersoog en een vakmansoordeel onmisbaar.

*

Alleen in Mexico kan men de pottenbakkerskunst nog in volle bloei zien, Niet alleen wordt daar nog prachtig met aardewerk geëxperimenteerd in de sierkunst, maar ook voor dagelijks gebruik wordt enorm veel en gevarieerd gebakken. Zodat we ook eieren hebben zien bakken en vlees- en groentengerechten zien koken in aardewerk pannen en potten in velerlei vorm en met glazuur in vele kleuren. uitgevoerd.

Toen we met de laatste vacantie aan de Côte d'Azur logeerden, hebben Lilian en ik ook een bezoek gebracht aan het ceramiek-centrum Vallauris en hebben keer op keer in bewondering en verrukking gestaan voor het prachtige pottenbakkerswerk dat dáár te zien is.

En omdat dit nog echte volks-industrie is, bloeit er ook de volksKUNST in met een originaliteit en frisheid die vele dure touristen enthousiast naar de beurs doet grijpen om voor luttele dollarcenten primitief pottenbakkerswerk te kopen, dat het ook in de duurste salons naast kostbaar ander werk uitstekend doet.

Pas dan merk je hoe onze overhaaste vlucht in het moderne plastic ons berooft van veel levende creativiteit en Kunst, ook op veel ander modern kunstgebied. En dat men aan de andere kant tussen eenvoudig volk met simpel handwerk leven kan en toch rijk en gelukkig zijn...

T.R.

GOED ONTHOUDEN

Het volgend nummer van Tong Tong, **Nummer 10,** zal niet verschijnen op 1 december, maar **op 5 december.**

Het daarop volgende nummer is zoals elk jaar, een **dubbel** nummer, nummer **11 EN 12,** samengesmolten tot **Het Kerstnummer.** Dat komt uit op **20 december.**

Het daarop volgende nummer is het eerste nummer van het nieuwe jaar, **nummer 13,** en dat verschijnt op **15 januari.** Dan komt elk nummer weer gewoon elke 15de en elke 1ste van de maand.

Val ons dus de eerste dagen van januari niet lastig met vragen: "Ik heb het nummer van de 1ste nog niet gehad", want U hééft het al gehad in het Kerstnummer!

Zaterdag 27 november **TROPISCHE DANS- EN SHOWAVOND** in Café-rest. "De Waarbeek", Twekelerweg, Hengelo (O), georganiseerd door Tropische Culturele Contacten, met medewerking van Dans- en show-orkest **"Dara Poespita"** uit Indonesia. Oosterse en Hawaiiaanse dansen. Pentjak Silat en Karate demonstratie, en daarna dansen met Dara Poespita met Indische hapjes.

Aanvang 19 uur. Kaarten verkrijgb. bij V.V.V. Hengelo à *f*. 6,— p. pers. Op zaterdag 27 november aan het loket. — Voor iedereen toegankelijk.

VOORPLAAT T.T. No. 7-8.

Achteraf horen wij van Joop Elia, dat de foto's van Ardjoeno/Welirang en eendenhoeder niet door hem gemaakt zijn, maar dat hij ze van een vriend gekregen heeft wiens naam hij helaas vergeten is. Misschien kunnen wij hem door dit berichtje her-ontdekken. - Red.

Tong Tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 16e JAARG. No. 9
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie en Hoofdredactie: Tjalie Robinson.
2de Redacteur: G. H. Bartman, Willem Klooslaan 38, Eindhoven.
Eind-redacteur: Ch. Manders
Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,50; halfj. *f* 15,—; jaar *f* 30,—. Abt. Europa: jaar *f* 37,— **Buiten Europa:** jaar *f* 42,—.
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 78,—; Indonesië *f* 63,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 63,—; Canada en Ver. Staten *f* 53,—; Maleisië en India *f* 63,—; Suriname en Antillen *f* 53,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonneee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD. ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

Attentie abonnees in USA!

Voor U blijft betaling van het abonnement per gewone check het makkelijkst. Ook voor Tong Tong, want onze bank verzilvert de checks vlot, maar...**rekent daar telkens *f* 3,75 incasso-kosten voor!** Dat betekent dat voor 10 maal incasseren, een jaar-abonnement cadeau is gegeven. Crazy, isn't it?

Een praktischer en zuiniger oplossing is deze:

In Californie woont nog steeds onze toeverlaat door de jaren heen, Roy Steevensz. Hij heeft zich bereid verklaard de checks voor ons te incasseren en als één bedrag om de zoveel tijd op te sturen. Natuurlijk met een nauwkeurige namenlijst van de betalers.

Wilt U dus voor 1972 uw check uitschrijven op de naam van:

Roy Steevensz,
11543 Buell str.
Santa Fe Springs 90670
California.

Please duidelijk uw naam en adres en bestemming van het bedrag. U kunt dus uw gewone "personal checks" gebruiken maar NIET meer adresseren aan Tong Tong, maar aan Roy Steevensz, die zorgt voor de rest.

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Adm. Tong Tong

N.B. Abonnements prijs USA en Canada: zeepost $ 11,50; luchtpost $ 16,50

FONDS "ZESTIG DUIZEND" Fragmenten uit brieven

Zoals gewoonlijk, direct na ontvangst, de Tong Tong lezend, (eerst doorbladerend en dan gòed lezend), kom ik steeds weer het "Zestig Duizend"-fonds tegen, dat altijd nog niet het zo gewenste eindbedrag heeft gehaald. En wat mij al zo lang zwaar op het hart ligt, moet ik nu maar eens tot uiting brengen: ik kan maar niet begrijpen, waarom dat zó lang duren moet. Al dadelijk, bij het begin van de bekendmaking van dat fonds, heb ik mijn tientje gestort, en, U mag het weten, ik ben maar iemand, die zonder toelage van de Bijstandswet, niet zou kunnen "rondkomen".

Dat tientje moest dus van mijn zakgeld af en nu zeg ik dat niet om een klopje op mijn schouder te ontvangen als bewijs van goed gedrag, maar alleen om mijn verwondering, maar meer nog mijn boosheid (om niet te spreken van "Woede") uit te spreken, dat het Fonds, na zovele maanden, nog steeds niet "vol is.

Mensen, waar blijven jullie? Het gaat hier toch om een fonds voor mensen in ons onvergetelijk Indië? Maakt Uw dompèt maar eens flink open en stort de inhoud ervan in gulle mate uit voor onze "mede-mensen" in **ons** land, **ons** geboorteland, dat wij toch nooit vergeten kunnen! Is het niet een schande, dat men tot "legaatjes" wil overgaan, om de Tong Tong lezers er toe te krijgen hun tientje te offeren?

Dat is toch werkelijk om er maloe van te worden?

*
* *

"Dit is het eerste Fonds waar ik van hoor, dat "voortleeft" en zelfs langer dan wij leeft! Als een soort herinnering dat nood BLIJFT op deze droeve wereld, waarnaast dus ook een Indische hulpbereidheid verdient te BLIJVEN. Ik geef graag......"

*

P.S. Als U een andere opvatting heeft van het belang van Fonds 60.000, laat ons dat dan horen. - Red.

KERST- EN NIEUWJAARSWENSEN

Ook dit jaar bestaat voor onze abonnees de gelegenheid om voor de Kerst- en Nieuwjaarsviering vrienden en kennissen (of alle Indischgasten!) gelukwensen aan te bieden voor een VAST TARIEF: *f* 3,50 per annonce.

Zoals U weet gaan vooral Kerstnummers van Tong Tong meer dan alle nummers van hand tot hand en wordt de pagina met gelukwensen gespeld van de eerste tot de laatste letter om oude en langvergeten sobats weer te ontdekken.

Géén standaardwensen waaruit U een keus moet doen, maar U bent geheel VRIJ om uw eigen wensen uit te spreken "in alle talen", MET EEN MAXIMUM van 10 WOORDEN, EXCLUSIEF UW NAAM.

Inzendingen moeten **uiterlijk 10 december** binnen zijn.

De wensen mogen op uw girostrookje geschreven worden, MAAR DUIDELIJK!

Orientatie

Het is natuurlijk een hele eer als je besproken mag worden in de rubriek "PRIVE" van de grootste krant van Nederland, die als Koningin DER AARDE natuurlijk een flink brok hoger staat dan het hele Oranjehuis. Dat dan zelf verder rustigjes mag paraderen naast Willeke van Ammelrooy, die men "totaal bloot kon bewonderen" in Oh Calcutta immers? En de producer ervan, Hans Dijckmeester, die deze volslagen flop een strop bezorgde van twee ton en nu dus "met de noorderzon verdwenen is", d.w.z. naar het veel gehoonde Amerika, waar hij "verder zijn leven als priester" wil doorbrengen. H'm, utile dulci heet dat.

Maar goed, in zulk gezelschap vaart het Vorstelijk Huis dus in "PRIVE", en mag dus best een veeg uit de pan hebben als ze zich niet hebben laten zien bij het jubileum van Tuschinski en bij Fiddler on the Roof. En waarom hebben ze al zo lang ontbroken bij Toneeluitvoeringen en bij Snip en Snap? Nou! Te deksel, we zijn een democratie of we zijn het niet. Dus állemaal één pot nat; geen uitzonderingen. Over de brutaliteit van het Vorstelijk echtpaar om naar Indonesië te gaan, hebben we ze al in de hele pers ongenadig op hun dak gegeven. Wat Prins Bernhard een tijdje terug zei: "dat hij geen loopjongen was", is wél waar. Het Koninklijk Huis wordt door ONS betaald en hij is dus wél loopjongen!

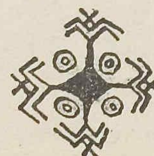
We hebben destijds, bij het langzamerhand democratischer worden, bijna de Koningin der Aarde, de Pers, vergeten.

Niet met koningen en prinsen moet men langzamerhand net zo familiair worden als met de buren, maar de koningin der Aarde zelf mag ook best een aantal trapjes afdalen van zijn voetstuk. Dus sexiër worden met af en toe een brokje porno.

Met het tutoyeren van profs. en priesters, slopen van het gezag van politie en Recht, uitslaan van grove taal en min of meer opruiend stemming maken voor elk wissewasje.

Dit is GEEN critiek op een bepaalde krant, maar het constateren van een algemeen verschijnsel van álle bladen, het één meer dan het ander. Dit heet dan "volkser" worden. Maar we vragen ons met verbazing af, waarom dit automatisch betekent dat we ook met álle maatstaven omláág moeten gaan en vulgairder worden. Dat is toch werkelijk een misverstand, want we kengenoeg mensen "uit het volk" die gewoon "eerlijk en net" zijn in de beste betekenis des woords!

T.R.

Dinosaurus Tong Tong. . . .

Het is inderdaad waar, als je bedenkt hoe "machtige" kranten en weekbladen ouder en beroemder dan onze Tong Tong worden opgeheven of met elkaar een fusie aangaan, sta je versteld over het bestaan van ons blad.
Onder "de stem der wereld" blz. 15 van TT.-nr. 7 vraagt Tjalie zich af hoe lang TT. het volhoudt. Lang, heel lang Tjalie, als de lezers(essen) van het blad dit maar willen. Door niet te kankeren en het abonnement opzeggen als jullie later n o o d g e d w o n g e n het abonnementsgeld misschien weer moeten verhogen. Waar blijven we anders met onze begrippen van trouw, branie en ondernemend? (vooral dat eerste.)

Ik zou wel eens willen weten hoeveel lezers(essen) zich serieus hebben afgevraagd: zal ik TT. missen als zij niet meer verschijnt? Ik kan het niet missen, wil ik je wel vertellen. En omdat ik hoop het voortbestaan van TT. ermee te realiseren, zend ik je bij deze een tientje voor een kwartaal abonnement op TT. t.n.v. Mw. N. S. - v. R.

Ik meen op deze manier abonné's te kunnen aantrekken door ze een kwartjaar lang op mijn kosten TT te laten lezen. Hopen maar dat mijn voorbeeld goede navolging vindt. Geen één blad ter wereld neemt geregeld de "opstellen" van haar lezers op in haar nummers dan alléén Tong Tong. Opstellen en verhalen die simpel en menselijk zijn. Zo werd bereikt dat wij één grote familie vormen, waarvan de leden om beurten wat te vertellen hebben. Si Klaas met zijn dongèngans, Bartman met zijn heerlijke tjerita's over allerlei zaken naast zijn jachtverhalen; meneer Schardijn onze "deskundige" die zoveel leerzaams weet te schrijven. Plantersvrouw, enz.

Sorry, maar er zijn er zóveel dat de vermelding van alle namen teveel plaats zou vergen. Daarbij te weten dat die familiekring de hele aardbol omspant - en dat dus al die inzendingen worden gelezen in al die families apart, is op zichzelf al een hartverwarmende gedachte.

Het is niet weg te cijferen dat TT. ons in feite samenbindt als één grote familie. Indien TT. zou komen "te vallen", dan zou tegelijkertijd ook die familieband worden ontbonden; de familie uitéén vallen als bladeren in de wind. In de tijd dat TT. als Onze Brug het levenslicht zag, kostte een briefporto twaalf cent. Dat werd al gauw vijftien cent. En wij maar mopperen. En wat kost een brief verzenden nu? Logisch dat de verzendkosten van bladen e.d. eveneens omhoog gingen. Al erg genoeg dat TT. haar medewerkers (sters) niet dat inkomen kan bieden waar overal elders meer betaald voor wordt. In feite bestaat TT. al door de zorg van mensen die onbaatzuchtig het werk doen, jaar in, jaar uit met maar een minieme beloning. Zij spenderen hun tijd en energie aan het helpen-in stand houden-van-ons-blad. De anderen die daaraan meehelpen zijn abonné's zoals u en ik en duizenden anderen. Laat ons dus redelijk zijn; wat niet kán, dat kan niet. Nl. het voortbestaan van TT. te laten afhangen van telkens verhoogde posttarieven e.d.

Daarom beste mede-abonné's: bent u werkelijk niet in staat de onafwendbare verhoging binnen afzienbare tijd van het abonnementsgeld op TT. te missen, dan houdt alles op. Dan houdt TT. op te bestaan binnen afzienbare tijd.

Maar ziet u kans dat wél op te brengen — het gaat ten slotte om TT.'s voortbestaan — dan geeft u daarmee ook TT. meer "levenskans" for another year. Dan hebben u en ik, wij allen tezamen, daadwerkelijk ons best gedaan TT. te behouden voor onze grote familiekring. En behalve voor dié, ook voor de toeroenan van al de leden daarvan; de toeroenan die straks in een wazig ver verschiet nog TT. nrs. kunnen naslaan in de archieven van 's Rijks Instituten. Daarom vind ik persoonlijk, die initialen onderaan de inzendingen zo ridicuul. Noem ik misplaatste bescheidenheid, vooral omdat úw toeroenan later niet zal weten dat ú het was, een voorvader van ze (voormoeder desnoods) die het ingezonden stuk geschreven heeft.

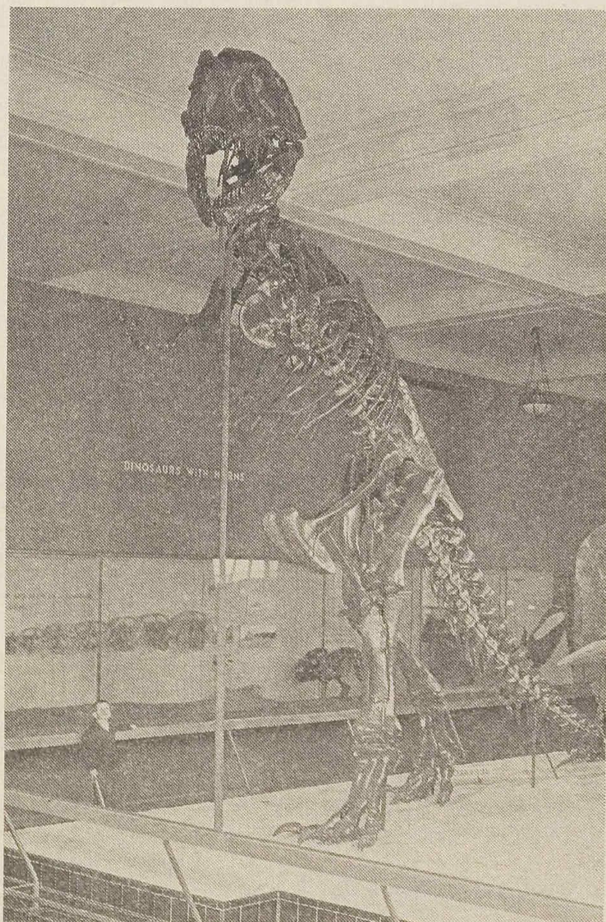

Voorts gewaagde Tjalie over het weekblad Look als over "deze dinosaurus onder de bladen". Nu moet je weten dat dit dier en zijn verwanten — zij waren koudbloedige dieren, reptielen, in de verte verwant aan de krokodil, slang en hagedis — zo'n 140 miljoen jaren geleden leefden. De grootste onder de dinosaurussen waren de gigantische brontosaurussen, onschuldige planteneters. Hij was ruim 23 meter lang en woog 30 ton of meer tijdens zijn leven.

Ik heb zijn baloongs en die van zijn verwanten gezien daar, in het Amerikaans Museum of Natural History te New York. Het was nl. altijd mijn liefste wens geweest de overblijfselen van deze giganten van dichtbij te zien. Onvoorstelbaar facinerend gewoonweg, bij het zien van die reusachtige skeletten eraan te denken dat dat eens heeft geademd, geleefd, gebruld als de donder misschien.

Ik zeg je, dat ik aan 1 dag niet genoeg had daar rond te dwalen en mijn ogen de kost geven.

Wat ook bijzonder indruk op me maakte waren de skeletten van paarden. Jawel, onze bekende djarans van nu. Deze paarden waren in de tijd toen die giganten nog over de continenten

Het geraamte van een Tyrannosaurus (een soort Dinosaurus) het grootste vleesetende op het land levende dier, dat ooit bestond, in het American Museum of Natural History in New York.

Paarden waren niet groter dan een kantjil...

rondzwalkten zelfs kleiner dan een kantjil! De pootjes waren net zo dik als ballpoints. In de bewuste vitrine waren een halfdozijn of meer skeletten te zien vanaf dat ze de grootte hadden van een kantjil — met vermelding van zoveel miljoen jaren her dat het leefde — tot ze telkens groter werden en de huidige grootte hadden bereikt. Kun je je voorstellen zoiets fragiels, nog een tikje kleiner dan een kantjil, nu zo groot zoals wij ze kennen! Onvoorstelbaar, dat weet ik. Enkele ongelovige Thomassen aan wie ik het vertelde opperden zelfs de mogelijkheid dat ze van plastic waren gemaakt. Alsof integere wetenschapsmensen kermisbazen zijn die curiositeiten tentoonstellen om publiek te trekken!

Heel spijtig dat van de skeletten van die paardjes geen foto's aanwezig waren. In ieder geval is daar toch maar het bewijs dat ons paard al heel lang bestaat, al is dat in miniatuurvorm geweest. De dinosaurs zijn daarentegen uitgestorven. Waarom zou het niet mogelijk zijn — in theorie kan altijd toch? — dat onze kantjil TT. eens, in een verre toekomst, net als het paard, zal zijn uitgegroeid tot respectabele vormen. Ergens zal dan een instituut staan met een verzameling jaargangen van TT. in haar vroegste stadium tot... ja, wanneer zal dat zijn?

Nog even terug op die giganten. Ik zag in een hoekvitrine daar, de complete kop van een krokodil die miljoenen jaren geleden moet hebben geleefd. Die kop werd gevonden bij een droge rivierbedding in Texas. Hoe groot? Stel je een iets groter formaat volkswagen voor met opengeslagen bagageruimkap. Zó groot was die krokodillekop met opengesperde muil. Met tanden erin die de lengte hebben van een onderarm.

Maar enfin, laat me dit epistel besluiten met alle goede wensen voor een nog lang beschoren leven van ons familieblad Tong Tong. Lieve mensen medeabonné's, aan jullie nu het initiatief!

Lin Scholte

☆

Kunst van Pasoendan

Na het Javaanse dans- en muziekgezelschap heeft Producer Da Silva ook een Soendanees kunstgezelschap naar Europa laten komen, dat uitvoeringen heeft gegeven in ettelijke plaatsen in Nederland. Soendanese kunst is aan Europeanen veel minder bekend dan Javaanse Kunst. Was het gebodene van Mataram regaal van opzet, het Soendanese programma was in vergelijking hiermee veel landelijker.

Veel minder pretentieus ook, maar het heeft Europese bewoners van de oude Soendalanden volkomen veroverd door de hoge kunstzinnigheid en de vertrouwdheid in beeld en klank, waarbij men het lieflijke Soenda zich ontrollen zag voor het oog der verbeelding. Vooral de zuivere en enig echte stem van de zangeres Alit Djajakoesoemah heeft alle aanwezigen diep geroerd en was alléén al het bezoek aan de uitvoering overwaard.

Wij menen hier een fragment uit de brief van lezer Jan Weites het best te kunnen plaatsen om de ontroering te tekenen, die deze Soendanese uitvoering op alle aanwezigen gemaakt heeft.

Ach ja, de kunst van de Inheemsen vroeger was niets, vond men algemeen, tidak pantas, je was dusun en orang udik, als je je ermee bezig hield. Minderwaardig en beneden je stand...
Wat ben ik blij, dat ik er vroeger liefde voor heb opgevat en ervan ben gaan houden; het is een rijkdom Tjalie, van andere volkeren hun gevoel, geest en ziel te mogen beleven, die ze uiten en vastleggen in muziek, zang en dans.
Vooral R. Alit Djajakoesoemah met haar wondermooie zang kan ik met tot sembah gevouwen handen mijn „nuhun seribu kali" toeroepen. Duizend maal hormat aan deze vrouw die de zang van haar land zo weet over te brengen; prachtig, hoe zij Pasundan bezong.
Jaren lang heb ik altijd een stille hoop gehad zulks te mogen beleven, nog eenmaal dat heerlijke van vroeger en zie het geluk was met mij.
Toen de lichten langzaam doofden en de ketjapi zijn tonen liet horen en Alit haar melodie begon, wist ik niet meer, wat mij overkwam. Ik kreeg rilling op rilling en mijn ogen schoten vol tranen. Later de suling en ketjapi, Allah tobat, wat een emotie, de pijn van het herkennen, de warmte en het geluk.
Biarpun, wat ook mag komen, ik voel mij nu senang en happy; mijn Kerstmis is al goed, Tjalie, de geesten uit de Pasudan hebben gesproken en mij hun Mupu Kembang en Pegat Simpaj gebracht.

*

Aan leider Bernard Suriyabrata alle dank en lof voor wat hij naar Nederland gebracht heeft.

Wachten op "Bledos!"

Eigenlijk is onze weerloosheid in West-Europa tegen vele langzaam toenemende verslechteringen in de maatschappij verbazingwekkend. Wij WETEN dat de misdadigheid toeneemt, dat de zedenverwildering toeneemt, dat vele vormen van gezagsaantasting toenemen, de milieuvervuiling toeneemt met elke industrie die bijgebouwd wordt, dat de onverschilligheid voor b.v. straatvervuiling algemener en "onvoelbaarder" wordt. Nogmaals: dat er wat tegen gedaan wordt, is "lain orang punja perkara". Wij leven gewoon ongeinteresseerd verder als onschadelijk burger (want in vergelijking met andere groepen burgers is de Indischman inderdaad voorbeeldig braaf).

Maar ontslaat ons dit van de verplichting om na te denken over methoden van verbetering? En wat DOEN wij ervoor? Een gevaarsbron, waar alleen maar enkelingen misschien bezorgd over piekeren, is het frequenter worden van gas-explosies. Het aardgas bezit namelijk het vermogen om zich practisch reukloos te verspreiden in woonkamers, keukens en kelders. We merken alleen wat als we een lucifer afstrijken. Dan gaat in één slag ons huis de lucht in.

Dat wil zeggen: andermans huis. En dat is "lain orang punja tanggung djawab". Tsk-tsk-tsk! Te erg, ja?

Kan óns zoiets ook overkomen? Theoretisch wel... Dat wil zeggen: op een dag kan tóch wel door een heel klein lekje gas ongemerkt ons huis binnenstromen. Ja! Maar wat kan je eraan doen? Je kunt toch niet overal elk uur van de dag zitten snuffelen! Dus je vliegt dus maar op de bonnefooi de lucht in!!! Denk maar eens aan die hele winkelwijk die in Engeland de lucht in vloog. Zoveel doden en gewonden! Ook al gebeurt zoiets niet bij **jou**, als je buurman in de lucht vliegt, ben je óók de sigaar! Nou zie je dus maar weer. We zijn **weerloos**

Ik geloof van niet, denkt Tjalie; zijn de vele knappe ingenieurs in Nederland niet in staat een eenvoudige "snuffelaar" uit te vinden, die opgehangen in elk huis al gauw de aanwezigheid van gas waarneemt en signaleert met een rood lampje of zo? En dat zouden de olie-maatschappijen die zo krankzinnig veel verdienen aan dat aardgas toch best kunnen betalen? Met eventueel hulp van de regering, die ons blijkbaar niet kan beschermen tegen toenemende misdaad maar toch zeker op de gasleiding kan letten?

Ik bedoel: het "als een stom dier" wachten tot je opgeblazen wordt, lijkt me zo vernederend voor de Mens...

T.R.

Het Tobameer

Het Tobameer gezien vanaf Napoeltak, met de vele schiereilanden die in het meer uitsteken.

Twee ervaringen van het Toba-meer, één daterend van 1926, de andere van 1971, kwamen tegelijkertijd in ons bezit. We zetten ze naast elkaar in dit blad neer.

Ik zal niet durven over het Tobameer en z'n prachtige omgeving te schrijven, omdat ik daarvoor onvoldoende de bewoording vinden kan; zo onbeschrijfelijk en onvoorstelbaar mooi en machtig is de nagenoeg ongerepte natuur daar. Men moet dat alles eerst met eigen ogen bewonderd hebben, om zoiets te kunnen geloven. Maar over "wat in het water van het meer zich alzo afspeelt" is gemakkelijker e.e.a. te vertellen. Beknopt uiteengezet is dit zo:

Omgeven door bergen en gebergten tot ruim 2000 m. boven zee, w.o. G. Leuser (+ 3381 m.) in de omgeving waarvan, de orang-oetans nog leven — is het meer, als het ware een zeer grote en diepe natuurlijke wadoek op ± 900m. boven zee en als oorsprong van de Soengai Asahan te beschouwen.

Ook verschillende vulkanische bronnen bevinden zich in het meer. De waterdiepte is op sommige plaatsen ruim 400 m. De uitgestrektheid van het meer is van dien aard, dat het enigszins verontreinigde water van de bergrivieren, dat in het meer terecht komt, op een ruime afstand van de meeroevers verwijderd, weer zodanig is gereinigd (ook door invloed van de zon), dat het weer drinkbaar is geworden. Door enige doktoren tijdens een bootreis op het meer, werd mij dit bevestigd. De oorspronkelijke waterbewoner van het Tobameer is de Tobavis, een donkergeschubde karpersoort.

Later werd de goudkarper in het meer "geplant". Deze vissoort heeft daar niet zo'n moddersmaak als de z.g. goudvis van de Preanger, die in vijvers en braakliggende sawahs wordt geteeld. Omstreeks 1920 of later werden langs het Tobameer enige proefvijvers aangelegd t.b.v. de goeramiteelt. Na vermoede teleurstellingen, omdat in deze vijvers geen vermenigvuldiging van de z.g. bibit werd geconstateerd — mogelijk door het opvreten van de kleine goerami's door moeder — en vadervis of andere (roof) vissen, die in de proefvijvers leefden — werden de teeltproeven gestaakt en de vijvertjes onverzorgd gelaten. Hierdoor gebeurde het, dat van één der vijvertjes de verwaarloosde gaasafsluiting tussen meer en vijver (bij Pangoeroeran n.l.) door een storm met ± 2 m. hoge golven vernield werd en moeder- en vadervis zwommen toen het ruime Tobameer in. Het gevolg hiervan was, dat na enkele maanden in het meer kleine goerami's werden waargenomen.

De kleine visjes vonden vermoedelijk langs het ondiepe oevergedeelte van het meer voldoende bescherming tussen begroeiïng en stenen tegen aanvallen van grotere vissen en konden dus uitgroeien, zoals in de natuur veelal ook met de voortteling gebeurde. Zo was de planting van de goerami in het Tobameer een feit geworden en ik hoorde hiervan toen ik omstreeks 1926 in Pangoeroeran vertoefde. Ook andere vissoorten — minder belangrijk voor de visserij — leefden in het Tobameer; ook de gaboes, die lekker van smaak is, wanneer de bereiding ervan maar goed is. In verband hiermede zal ik een bijzonder voorval vertellen.

In de pasangrahan van Pangoeroeran (aan het meer) was in die jaren (1926-1927) een Batakse beheerder, die tevens een goede kok was. Hij was vóórdien n.l. kok van een bekend hotel in Medan geweest, maar door heimwee had hij z'n vorige job in Medan opgezegd om naar z'n geboorteplaats Pangoeroeran te gaan.

Als mandoer-pasangrahan verzorgde hij ook het eten van de gasten en nog nooit had ik van zo'n "kookkunst" genoten als daar. Op een middag dan wandelde ik langs de oever van het meer vóór de pasangrahan. Daar zag ik opeens het riet in het water bewegen en dat trok mijn aandacht. Wat bleek n.l. het geval. Een grote vis zwom daar en ik riep vlug de mandoer, die spoedig er plaatse was. Ik wees hem op die grote zwemmende vis tussen het riet langs de oever. "Is die vis nu niet op de één of andere manier te vangen?" vroeg ik. De mandoer lachte en zei heel nuchter: "Meneer, dat is mijn gaboes, die ik daar vastgebonden heb en morgen zult U die lekker bereid op tafel krijgen". Hij had de gaboes n.l. met een touw achter z'n kieuwen om, vastgebonden en had de vis op die manier zolang mogelijk levend en dus vers willen houden.(In Pangoeroeran werd n.l slechts éénmaal in de week pasar gehouden.)

Zo zorgzaam was de mandoer tegenover z'n gasten, vooral wat het eten betrof. In het meer leeft veel vis, doch blijkbaar zit in het water onvoldoende dierlijk voedsel voor hen. Daartegenover groeien er voldoende waterplanten van verschillende soort om in het "tekort" aan voedsel te voorzien. Mogelijk als gevolg van deze omstandigheid gebeurt het doorgaans bij een verdrinkingsdood onder de bevolking, dat het lichaam niet boven komt drijven. De bijgelovige bevolking berustte in deze kwestie, omdat werd aangenomen, dat het lichaam als heilig offer geëist werd door de watergoden.

Maar de werkelijkheid is n.l. dat het dode lichaam veelal zodanig door de vissen wordt aangevreten, dat bovendrijven van de overgebleven lichaamsresten niet meer mogelijk is. Dit is dan heel in het kort het één en ander over het Tobameer.

W.C.R.

*

DANAU TOBA

Dit in Tapanoeli liggende meer met omgeving behoort tot de schitterendste gedeelten van Sumatra, ja ik zou bijna willen zeggen, misschien van de wereld.

Het is zowel van Medan, Padang als Sibolga per auto gemakkelijk te bereiken. De lengte van het meer is ±86 KM., de breedte ± 32KM., terwijl de oppervlakte 530 Km^2 bedraagt. De hoogte van de waterspiegel is ± 906 meter. De sungai Asahan zorgt in het zuid-oosten voor de afwaring naar zee.

Komende van Medan, Tebingtinggi, Pematang Siantar volg je bij wegsplitsingen steeds de rechtse route, om uiteindelijk in de dessa Haranggaol aan te komen, gelegen ten noord-westen van Parapat (Prapat).

Het plaatsje zelf, dat aan het meer ligt, is nogal smerig en van geen enkele betekenis, maar vóór je er komt moet je een steile slingerweg naar omlaag volgen en het uitzicht vanaf het hoogste punt hiervan op het meer, is van een adembenemende schoonheid. Dit is wel Sumatra in volle glorie! Je raakt eenvoudig op dat geweldige Danau Toba, dat daar a.h.w. ingeklemd tussen donkergroene, woest begroeide bergruggen, rimpelloos, blauwglanzend diep beneden je ligt, niet uitgekeken. Zo mooi is het!

Je kunt om het meer rijden. Haranggaol, Seribu Dolok, om de noordpunt Tongging, vervolgens naar het zuiden Sidikalang, Tele, Dolok Sanggul, om de zuid Baligé, over de Asahan naar Parapat (Pratpat).

In Prapat zijn we drie dagen geweest. We hebben er gelogeerd in de bungalow van een heuse generaal! Ik heb waarachtig nog gevist in het Tobameer! Een onwaarschijnlijk kromme bamboehengel, een eind nylondraad, een haak en toen maar wroeten in potten met begonia's, aard-orchideëen en onder een melatistruik op jacht naar een

paar tjatjings. Aan de merekant, met als fauteuil een nogal hard rotsblok, in de schaduw van een waringinboom en het klotsende aer Toba tegen m'n voeten, gooide ik het aas uit. Ondertussen knabbelend aan katjang rebus.

Nou, ze beten wel hoor, de ikan moedjaïr! Echter helemaal geen visser zijnde, vond ik zo'n ikan van een vinger lang, iets geweldigs. Plotsklaps schoot m'n dobber de diepte in, waarop ik fel reageerde door de de hengel met een ontzaglijke ruk omhoog te slaan. Het resultaat was een visje, bengelend aan een paar waringintakken hoog boven me. Wat een werk ik niet heb gehad, om dat ding uit z'n benarde positie te bevrijden!

Twee Batakse jongetjes, ziende dat ik toch maar een goed stekkie had, gingen toen rustig vlak voor me, links en rechts zitten. Tegen zo'n overmacht was ik niet opgewassen en ik ben dan ook met stille trom opgestapt. Ik kan echter met trots verklaren: "Hah. Ik heb in het Tobameer gevist en nog wat gevangen, ook."

Het Tobameer en Prapat! Wat is het daar geweldig mooi! Het klimaat is zacht en je kunt overal ongestoord wandelen. Er groeien mooie bloemen, vooral de oranje Stephanotis (bruidsbloem) bloeit er uitbundig. Het Prapat hotel is keurig netjes en de makanan prima in orde. De verschillende tokotjes, welke het plaatsje rijk is, houden voor de tourist aardige souvenirs in voorraad, o.a. mooie geweven doeken en knap uitgevoerd houtsnijwerk. Wat je er meer kunt doen? Je kunt ergens een rustig plekje zoeken en een duik nemen in het heldere water.

Of met een bootje naar het eiland Samósir varen. Nachtclubs? Die zijn er goddank niet. Je bent hier temidden van een grootse natuur en daarin passen geen night-clubs! Op een van onze wandelingen kwamen we ook bij de regerings pasanggrahan, waar men druk bezig was alles op te knappen voor de komst van Zijne Koninklijke Hoogheid, Prins Bernhard. Zo konden we zien, dat de badkamer van de Prins belegd werd met nieuwe blauwe tegeltjes!

Zoals gezegd, we zijn drie dagen in Prapat geweest. Die drie dagen waren om voor we er erg in hadden...

De tweede keer trokken we langs Prapat, toen we op weg waren naar Padang, via Tarutung en Sibolga. Met een kleine Landrover. Een tocht om nooit te vergeten. Door dat schitterende eiland, dat Sumatra heet.

September 1971 G. H. Bartman

POEKOEL TEROES 60.000

Zó vaak hoort Tjalie in brieven dat men hem hartelijk "Poekoel Teroes!" toewenst — maar erg veel lezers hebben hun tientjes nog niet gestort voor ons Hidoep Teroes Plan. Dat is toch óók Poekoel Teroes? Zet hierin met ons samen door. Er is geen mooier doel!

HET NIEUWE SURABAJA

Het spijt me, dat er in mijn vorige brief zoveel onduidelijkheden voorkwamen. Mea culpa! PLACE PIGALLE occupeert een pand op Tundjungan, schuins tegenover het voormalige Oranje-Hotel (thans Hotel LMS, initialen van Hr. Sarkies, de eigenaar) in de rij van Toko Lachman. Apropos, weet je, dat deze knaap een Indiër is? Z'n naam voluit luidt Lachmandas. NIRMALA op Aloon Aloon Tjontong bevindt zich op dezelfde verdieping als King Theatre (driesprong Pasar Besar-Baliwerti-Gemblongan, waar destijds het zo zeer gehavende gebouw in de bersiap-periode stond. BLEU-SIXTEEN staat op Simpang (thans Dil. Pemuda) vlak bij het pand van SKF, achter de Simpang-Apotheek. Dan hebben we nog LAS VEGAS op Djl. Urip Sumohardjo; dit is de naam van de boulevard, waar Kaliasin en Palmenlaan samen komen. Kaliasin heet nu Dj. Djendral Basuki Rachmat en Palmenlaan is herdoopt in Dj. Panglima Sudirman.

Al de namen, die ik boven genoemd heb, zijn Night-Clubs, compleet met hostesses (waaronder buitenlandse) en Strip-tease dancers uit Parijs, Brussel, Hongkong, Manilla, etc. etc. Ik heb ze zelf niet gezien, hoor; daarvoor ben ik een halve eeuw te vroeg geboren!

BAMBU DENN is tenslotte een gewoon restaurant op het voorerf van von Faber's Historisch Museum, waar je gezellig kunt zitten met een of ander hapje en soft drinks. Naast deze exclusiviteiten voor mensen met een flinke buidel heb je overal in de stad eettentjes voor mensen, die **werkelijk** lekker willen eten. Neem b.v. RESTU op de hoek van Embong Malang-Tundjungan, waar je voor weinig geld heerlijk in reepjes gesneden babat met pikante saus of een portie pangsit-mie kan bestellen. Op het platje van het voormalige Hellendoorn op Pasar Besar kan je genieten van zalige sio-may (een soort frikassee).

Je weet zeker al, dat die naamsverandering bij ons een soort epidemie is geworden, doch wat je beslist niet weet is, waarom men 't nodig acht een straatnaam als Plampitan te veranderen in Dj. Achmad Djais; ik weet 't ook niet.

Neem bv. Riausstraat op Bandung, die heet nu **Djl. Laksamananamuda R. E. Martadinata.** Om dit alleen uit te spreken wordt je al amechtig, apa lagi als je die "Djl" en "R.E." volledig moet prononceren. *)

Je herinnert je natuurlijk Hotel du Pavillon a/d Palmenlaan. Welnu, dat is nu geheel gemoderniseerd als dépendance van Hotel Tandjung in Tretes, ook full A.C. (=air-conditioned). Djatim (Djawa Timur) is in de laatste tijd hard doende zich op te maken om touristen aan te trekken. Er valt derhalve in de komende dagen heel wat te vertellen. Dit zal ik doen, nu ik weet, waar je naar toe wil.

Maar één ding moet je goed voor ogen houden: ik heb nu eenmaal geen journalistenknobbel. Jij moet dus uit mij halen, wat je weten wil, zoals je dat deed in je laatste brief, afgesproken?

Ik heb je al verteld, dat er in Duku-Kupang, in de buurt van het golfterrein, een TV relay-station is, dat de uitzendingen van Djakarta via Tjemorosewu relayed. Het schijnt, dat men nog steeds aan het experimenteren is want 't beeld, hoewel scherp, gaat om de haverklap "rollen" en vervormen door zijdelingse "zenuwachtige" capriolen. Deze laatste maken dat wij bv. staande orators op 't scherm als kundige buikdansers zien. Heel vaak verdwijnt 't beeld als een totale eclips of het geluid dat me doet denken aan de tijd van de "stomme" films in „the early twenties". Dat nu bedoel ik met "kabur".

De omgeving van het golfterrein zal binnenkort een geheel ander aanzien hebben. Er is daar een monster recreatiecentrum geprojecteerd. T.z.t. zal ik het ook hierover hebben; help mij daaraan te herinneren. Ik ben nogal kort van memorie.

Trouwens, het zuidelijk gedeelte van Darmo blvd. in de omgeving van de Dierentuin is voor jou beslist onherkenbaar De Kebon Binatang zelf, die onder het regiem van Sukarno min of meer in deplorabele toestand verkeerde, is thans aardig gerehabiliteerd. De dieren, die indertijd zo sloom leken door ergerlijke verwaarlozing, zijn nu levendiger door betere verzorging en voldoende voeding. Jammer, dat er intussen heel wat zijn dood gegaan. We hadden een zeehond, prachtige tjendrawasihs uit Irian, goudfazanten uit RRT, giraffen, een dromedaris, een witte beer. Die zijn nu allemaal mati, ook de grote Orang-Utan.

De weg vanaf Pasar Wonokromo tot het internationale vliegveld Waru krijgt de naam van Dj. A. Jani. Die weg naar het Zuiden wordt 20 m. breed met aan beide kanten een trottoir van $2\frac{1}{2}$m. De spoorlijn naar Malang zal dan in het midden komen te liggen. De hele rij toko's en woonhuizen ten zuiden van de pasar wordt dus gedeeltelijk afgebroken.

Op Kapas-krampung (verbinding Kendjeran-Ngaglik) staat een moderne pasar ter vervanging van Pasar Atom op Bunguran/Gombong (b/d Gasfabriek). Kosten daarvan 500 miljoen. Met "pasar" versta je niet de plaats waar je alleen vlees, en groente koopt, neen, daar kun je van alles krijgen. Je kunt niks geks bedenken, of de standhouder zegt tegen je: "Voilà!" De meeste van die lui zijn multi-linguisten, hoor, zulks met het oog op de touristen.

Weet je, dat éénmanszaken zoals Toko Aurora, Toko Nam. e.d. het niet meer kunnen bolwerken? Namanja ister nog, maar daarbinnen heb je een heleboel standjes van diverse houders, waar je van sandalen af tot medicamenten toe kunt kopen. Zulke winkels worden hier Toserba's (**to**ko **serba** **ada** = van alles en nog wat) genoemd, w.o. de voormalige Toko Hoffman, Toko Metro, enz. Je kent Buttewegstraat, niet? Die heet nu Dj. Tandjung-Anom en daar hebben we ook een Toserba van die naam compleet met snack-bars (zonder damesbediening wel te verstaan) en Jackpots.

Wij zijn op het ogenblik in het midden van het eerste 5-jarenplan. Voor de tweede Repelita (**Re**ntjana **P**ombangunan **Li**ma **Ta**hun) staan nog meer raksasaprojekten op het programma.

Hierover later, tenminste als wij nog rustig kunnen blijven ademhalen. Insja'allah!

Jos.

*) Het antwoord ligt o.i. voor de hand. Overal in de wereld worden straten en pleinen genoemd naar prominente figuren van de oudste en jongste geschiedenis. Het is logisch dat een jonge onafhankelijk geworden staat meer namen van generaals heeft dan braafburgerlijke naties. Wie b.v. in Mexico rondkijkt, staat verbaasd over het enorm grote aantal krijgsheren en opstandelingen naar wie straten en pleinen genoemd zijn. Ja zelfs beroemde data en staatsgrepen heeft men in het stadsbeeld vastgelegd: Paseo de la Reforma, 16 Septiembre, Independencia, Insurgentes, I de Mayo, enz enz. Lees de straatnamen en gij kent een volk!

„Its a small world, after all".

Hoe groter een land, hoe groter de verrassing als je ineens, op een onverwachte plaats en tijd een landgenoot ontmoet. En het moet bij ons Indische mensen wel gek lopen als zo'n ontmoeting niet tot oude bekenden leidt, evenals bij deze van Joyce en Ruud Cohen in dat Franse restaurant, in Los Angeles, 32-hoog. Een ontmoeting over "Veal panggang" (veau grillé oftewel gegrild kalfsvlees) en een caramel puddinkje.

Het meest hartverwarmende van dit grappige relaas: de eerlijkheid van twee gewone Indische mensen, zonder poeha genietend van het dure Franse diner en de sfeer, zonder daarna het hier zo gebruikelijke "We hebben zo varrrukkelijk Frans gedineerd zàg!" Plus de spontane reactie van de "franse" kelner uit Djocja.

Zo'n prettig eet-avontuur kun je alleen beleven in een land waar "uit" eten altijd een bijzonder genoegen is. Persoonlijk heb ik niets dan heerlijke herinneringen aan, vanaf de gewone sappige hamburger van 50 cent tot de 5 dollar steak waar je niet al te vaak je tanden in zet. Mensen als Joyce en Rudie die zo kunnen genieten zijn er gelukkig nog duizenden in Amerika.

L.D.

Voor de meeste mensen is Occidental Building te Los Angeles gewoon een van de vele wolkenkrabbers, maar voor ons heeft het gebouw — en vooral het restaurant op de 32e verdieping — een aparte betekenis gekregen. De "Tower", een chique Frans restaurant op de bovenste verdieping is "sjiek" met toch ook een gemoedelijke sfeer; helemaal niet deftig en afgemeten. Van waar wij zaten konden we Los Angeles zien, net "Lego blokken" en de auto's net "Dinky toys". Een indrukwekkend gezicht, beslist de moeite waard.

Overal om me heen hoorde ik Frans ratelen, de host, waiters, maitre de's (spr. uit "mettre-die", maitre d'hotel of chef-kok) enz. Ik kon niets verstaan, niet meer leuk zoiets. Rudie die voor 't laatst op school Frans gesproken heeft, probeerde het weer, maar hij wist dan ook in een paar luttele seconden zulke enormiteiten te verkondigen dat de kelner er stil van werd.

"Wat heb je eigenlijk gezegd pap? Je hebt hem beslist beledigd", wilde ik weten. "Garçon, did I embarras you, the lady thinks I did", "No mademoiselle, the gentleman is very nice".

"She is not a mademoiselle, she is a madame, has six enfants!!" Deze, waarom moet meteen gegembrèng worden, dat ik zes bloedjes heb, werkelijk, die papa!

De „maitre de" kwam naar ons toe, van de verte waren we al min of meer gadegeslagen (en ook wij vroegen ons al af waar hij eigenlijk vandaan kwam met z'n bruine huidje) en reikte ons een menukaart toe, absoluut onleesbaar voor mij,die gekrulde gouden letters. "What country do you come from?", papa weer.

"I come from a little country in Europe, named Holland."

"Lo, dus eigenlijk ook uit Indonesië, wat leuk, van waar?" "Ik kom uit Djocja, geboren en getogen."

"Ja, zei Rudie, "we zaten ook al een beetje te gissen, waar komt deze meneer vandaan, Marokko soms? U spreekt Uw Frans perfect." "Ja ik heb m'n hotel opleiding in Zwitserland genoten, mijn naam is Jack Keasberry."

"Keasberry? Bent U familie van Maud en Olly?"

"Dat zijn mijn nichtjes, en restaurant Djocja in Amsterdam is van m'n moeder. Zelf zit ik pas drie jaar in de States."

"Can you imagine", lichtte ik Dion (onze gastvrouw) in, "he comes from Indonesia too." "Oh, isn't it a small world," zei Dion en leefde helemaal mee, trouwens Dion en haar man waren al die tijd erg geinteresseerd al verstonden ze niks, ze vermoedden wel wat.

Enfin eindelijk konden we bestellen. Rudie keek erg geleerd in de gouden krullen, Jack hielp ons een handje, "ja graag, ik versta niks." "Nou mevrouw, ik raad U aan dit te nemen, het is magnifique en het wordt geserveerd met rijst." "Ik wou vandaag juist kentang ongklok eten, kan 't niet met kentang?" "Nee mevrouw, dit moet met rijst, ik weiger pertinent kentang ongklok te serveren met dit gerecht." Nou "dit gerecht" was veal panggang met tomaten saus, mushrooms, schijfjes advocaat, kaas, sperciebonen en rijst.

Even later kwam onze bestelling, de kelner liet alles aan ons zien, het zag er inderdaad goed uit en zo mooi gedecoreerd, eigenlijk jammer om te eten. "Madame" dit met veel nadruk en een schuin lachje naar Rudie, toen de kelner m'n portie serveerde. "Terrific", zei pap en schudde de kelner de hand. Het was zo onnozel dat we allen een stikbui kregen en vanaf dat moment werd onze garçon baldadig. Voor de rest verliep ons diner rustig, Jack had gelijk, de rijst paste er uitstekend bij.

Een meneer met een enorme ketting en een sleutel eraan kwam langs en Rudie vroeg: "What are you?" "I'm de wine master, would you care for some?" Nou ik vond dat hij op de Salvation Army leek. Niemand wou wijn. Jack kwam terug met twee kleine doosjes voor de ladies, ach wat leuk een sleutelhanger van de Tower. De baldadige garçon werd nu werkelijk overmoedig; we wilden geen koffie meer, "What no coffee, you have to", en schonk ons weer een kop in. Te erg toch en we hebben het nog opgedronken ook! De dessert wagon was in zicht met allerlei Franse djadjan. Met gretige ogen keek Rudie de wagon tegemoet en vroeg hoe al die gebakjes heetten. De baldadige kelner antwoordde zeer uitvoerig. Tony en Dion kozen een schattig vruchtengebakje, Tony had 't in twee happen achter z'n kiezen, Rudie kon wel tien Napoleons op, maar gedroeg zich en ondergetekende koos een bang bibber puddinkje met caramel saus. Wah! lekker zeg, jammer zo gauw op.

Bij het weg gaan hebben we erg handen geschud met Jack, de baldadige kelner, de "Salvation Army" meneer en een stille Mexicaanse busboy, die bijna al z'n prabottan liet donderen van verlegenheid. Al met al een genoeglijke avond en de "Tower" is ten zeerste aan te bevelen, de service is superb. Heb wèl meer dan $ 10. op zak, want met een tientje kom je alleen tot ijswater

Joyce

(Uit Verg. orgaan "De Indo", California)

Regenbezweerders

Tijdens ons recent bezoek aan noord-Sumatra kreeg ik van de heer W. Z. Joseph, Branch Manager van Philips-Ralin Electronics P. T. te Medan die zo veel gedaan heeft voor de goede ontvangst van P.S.V. het volgende verhaal te horen:

Het zal niet algemeen bekend zijn, dat het stadsbestuur van de gemeente Medan de hulp heeft ingeroepen van een paar gerenommeerde regenbezweerders, die er maar voor hadden te zorgen, dat er tijdens de wedstrijd tegen het Eindhovense P.S.V. geen hemelwater omlaag zou komen!

Geen flauwe kul alsjeblieft! Dat zou doodgewoon een nationale ramp betekend hebben, niet meer en niet minder. De knappe Medanse regenbezweerders togen onmiddellijk aan het werk en bewezen ware meesters te zijn in hun vak. Er viel tijdens de spannende match GEEN DRUPPEL WATER!

Nauwelijks echter had de referee het eindsignaal geblazen... jonges, sauve qui peut, lopen...... een donder-en bliksem bui brak boven het stadion los!

G. H. Bartman

Een bekend staatsman heeft eens gezegd:

"There is something rotten in the State." But in my humble opinion, there are nowadays a lot of rotten things in almost every State.

Amen!

W. H. Morren

Shakespeare zei (ergens in Hamlet): "Something is rotten in the state of Denmark", vele staatslieden hebben inderdaad sindsdien gezegd dat er ergens in de staat van de buurman iets rots was, maar wat Willem hier vaststelt, is zonder meer keihard waar.

Red.

★ ★ ★

SLANGEN

Sumatra bezocht te hebben en zonder ijzersterke verhalen weer thuiskomen is natuurlijk onmogelijk!
Hieronder volgen er twee. Weet U wat het gekke is? Ze zijn niet alleen sterk, ze zijn voor de volle maat WAAR!

*

De jacht was afgelopen en de nog overal rondscharrelende honden werden bij elkaar geroepen. Een ontbrak echter op het appèl en de baas toog op onderzoek uit. De hond werd inderdaad gevonden. Morsdood in de kronkels van een reuzen python!
Toen de slang de man op zich af zag komen, ging hij onmiddellijk met geopende bek tot de aanval over, maar een goedgemikte speer, die de onderkaak trof, pende het reptiel meteen muurvast aan de grond. De volgende fase van het gevecht was het trekken van een golok en proberen hiermee de slang te slachten! Maar onmiddellijk werd de hond losgelaten en bliksemsnel werden 's mans hoofd en hals in de kronkels genomen. Nu echter was er voldoende hulp van de collega-drijvers, maar het duurde nog geruime tijd voor en aleer de dappere kerel uit zijn benarde positie kon worden bevrijd en de slang gedood.

Hoe groot de python was? Meer dan dij-dik! Lengte bijna 10 meter!

*

En hier volgt het jachtverhaal van m'n jachtmakker Joop Pesch:
M'n huis met atap dak stond indertijd aan de rand van de stad Medan.

Op een avond, we zaten binnen, hoorden we iets van het dak afglijden en met een bons op de grond terecht komen. We gingen kijken en zagen nog net een grote slang wegschuifelen en in een droge put verdwijnen. Met een emmer, waaraan we een touw bonden, hebben we toen geprobeerd de slang op te trekken. Na een paar vergeefse pogingen lukte het eindelijk en bij het licht van een zaklantaren konden we op de kop een lading hagel loslaten. Het bleek een koningscobra te zijn. Lengte ruim 6 meter. Het uitzetbare gedeelte van de hals, je weet wel waarop je de tekening van "het brilletje" kunt zien, had een breedte van maar liefst 18 cm.! 18 centimeter! Moet je twee handen naast elkaar zetten!

G. H. Bartman

N.B.
Ik vertelde het verhaal van de ontzagwekkende python aan m'n vriend John Kolmus. 55 jaar geleden probeerden John en ik hagel te maken door vloeibaar lood in een bak met tètès te gooien! In de schaduw van een waroeboom bij het Station Kali-Mas in Surabaia. Het is ons nooit gelukt. Die John! John merkte op: Jawel, jij hebt het maar van horen zeggen. IK HEB HET MEEGEMAAKT. Op patrouille in Atjeh stootte Snijtsheuvel op een python die net een kambing had opgevreten. Het beest kon zich niet meer verroeren. Ze hebben toen de slang aan z'n staart naar de tangsi gesleept, waar de dokter het beest door middel van een "prik" naar de andere wereld hielp. Lengte? 12 meter!!!!!
Dikte? Nou, de huid hebben ze afgestroopt en gelooid. 50 tot 75 cm breed!!

ONZE LEERZAME TV

Op de TV-uitzending over de geboorten-explosie in Indonesië, waar ook van onze kant begrip voor zou moeten bestaan, werd ook een bevalling van een Indonesische moeder "keihard" recht van voren opgenomen. De arme, weerloze vrouw wendde het hoofd af in diepe schaamte, waar alleen mensen die in Indonesië geleefd hebben, begrip voor hebben.

Van vele TV-uitzendingen die de objectiviteit heten te dienen, vraagt men zich in verbijstering af, waarvoor de opnamen en vertoning gediend hebben, of het moet zijn om een vergevorderd, ziekelijk exhibitionisme en voyeurisme uit te leven.

De pseudo-geleerde discussies die aan de voorbereiding van zo'n van slechte smaak getuigende uitzending plegen vooraf te gaan, verdrinken altijd in een draaikolk van klets-redeneringen, die op een verbazingwekkende wijze blijven **buiten** de direct rijzende en onbeantwoorde vragen: MOET dat nou wérkelijk? Zou Uzelf, geachte kletser, zo willen poseren voor de TV-lens? Nee? Doe het dan ook niet met een ander.

Rawit

PASTEL ISTIMEWA

Zonet, toen ik aan het telefoneren was, werd er een "pastel" (een gevuld halvemaantje) op mijn tafel gezet. Ik knikte in gedachten, beëindigde even daarna het gesprek en nam (alweer in gedachten) een hap...... Adoeh! Wat heerlijk! Van waar?" Van mevr. Wendt. Ze is alweer weg..." Regelmatig worden kleine hapjes van diverse kanten bij ons binnen "gesmokkeld". Ik zeg gesmokkeld, omdat het zo bescheiden en onmerkbaar gebeurt. Zo krijg ik b.v. van Nini altijd een potje van haar HAWELDIHE marmelade, enz. enz.

Het is typisch Indisch. En "Indisch-Istimewa", dus ik zeg er nooit "nee" tegen - al heb ik vaak niet eens tijd om "dankje" te zeggen. En al stuurt elke lekkernij het dieet tanggoeng in de war. Maar Indisch en Indonesisch zijn nu eenmaal mijn zwakheden!

Wie ook erg goed kookt is Lilian; bij voorkeur erg eenvoudig, al kan ze Franse, Amerikaanse, Hollandse, en vele andere schotels ook zó goed aan, dat men mij zelden buiten ziet eten. En aangezien ik weet dat vele Indische meneren ook van de culinaire kwaliteiten van hun eigen vrouw profiteren, geloof ik wel dat de Indischman een uitermate bevoorrecht mens is - waar ook ter wereld!

T.R.

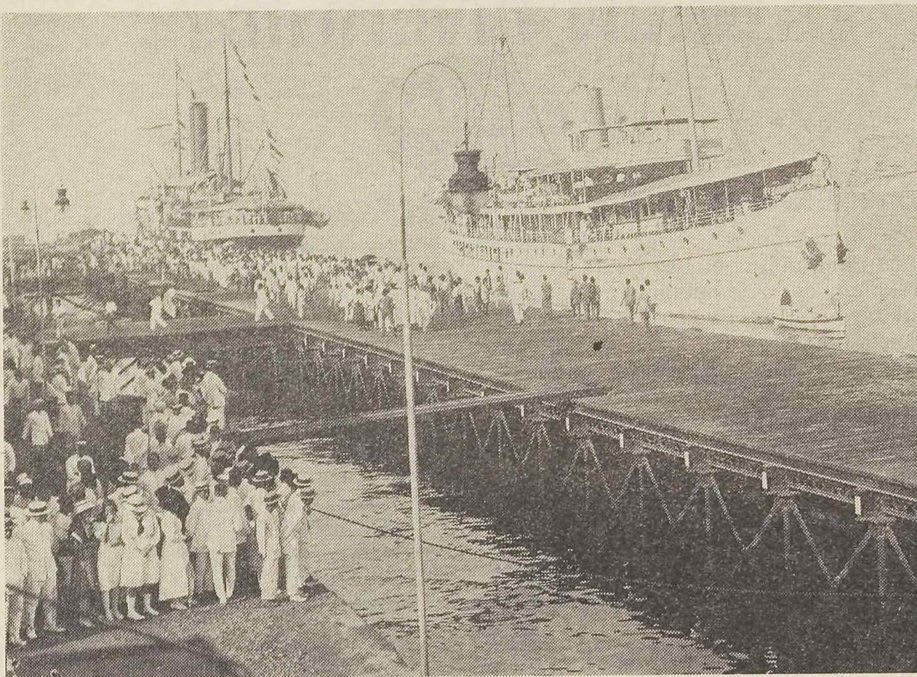
ABONNEES AMERIKA

Tong Tong niet ontvangen of beschadigd en U wilt gauw een ander exemplaar? Bij Roy Steevensz, 11543 Buell str., Santa Fe Springs, California 90670 kunt U er om vragen.

Naar Den Haag schrijven duurt lang!

MAKASSAR

De grootste overslaghaven van Indonesia

De beide bij dit artikel behorende foto's zijn uit het jaar 1919. De foto waarop een schip aan de kade afmeert heeft betrekking op de aankomst van Zijne Excellentie de toenmalige Gouverneur Generaal Graaf van Limburg Stirum, die met H.M. Tydeman, zo heet dit schip, een reis door de Molukken en de Grote Oost maakte, waaronder vanzelfsprekend ook een bezoek aan de belangrijke haven Makassar behoorde. Aan de op de reede liggende schepen, die gepavoiseerd zijn, kan men zien, dat er iets bijzonders plaatsvindt.

De 2de foto geeft een beeld van de haven weer met op de achtergrond enige echte Makassaarse prauwen, een type, hetwelk men nergens ter wereld zult aantreffen. Als je deze prauwen voor het eerst tegenkomt is het net, of zij het water induiken. Dit komt vanwege de lage bouw van voorsteven en de in verhouding veel hogere van de achtersteven.

Dat het zeer zeewaardige zeilschepen waren en nog zijn hebben de eeuwen echter wel bewezen, want hoever moeten we in de geschiedenis wel terug gaan om deze schepen nog niet aan te treffen.

Makassar is een open haven met een open reede. Dit is thans enigszins veranderd, aangezien door de betere techniek het mogelijk werd de nadelen van een open reede naar het Westen gekeerd, door het aanleggen van een strekdam tussen enkele voor de haven liggende koraal-eilanden, aanmerkelijk te verminderen. Invallende buien, en die kunnen zeer hevig zijn gedurende een doorstaande West moesson, worden, wat de zeegang betreft, voor een groot deel opgevangen door deze strekdam, zodat de aan de kade en vooral de op de reede voor anker liggende schepen van deze buien aanmerkelijk minder hinder hebben.

Makassar is in eerste instantie een overslaghaven voor de copra van vrijwel het gehele eiland Celebes en ook voor de omliggende kleinere eilanden. Van heinde en ver brengen kleine schepen, kustvaarders, Makassaarse prauwen en natuurlijk ook prauwen van andere pluimage de copra vanaf de kusten naar Makassar, waar lossing plaatsvindt om daarna in grote shipments met Oceaan stomers over de gehele aardbol te worden vervoerd.

Natuurlijk gaat niet alle copra uit deze gebieden eerst naar Makassar. In de loop der jaren hebben technische uitbreidingen zowel aan de vaste wal, alsook op Oceaanstomers, kustvaarders en zelfs lichters, ertoe bijgedragen, dat gedeeltelijk de copra ook via andere havens, dan wel middels op de reede arriverende schepen wordt vervoerd, doch Makassar was en is nog steeds zeer belangrijk voor de export van dit product.

•

In 1919 was Makassar een aardige plaats, niet groot maar wel gezellig. Je had er van alles, een societeit, natuurlijk "Harmonie" geheten, 2 bioscopen, de naam van één herinner ik mij nog: "Sientje". Ook herinner ik me, dat er een violist zat te fiedelen met een valse, zeer valse piano ter begeleiding, terwijl ook wel, als er een film in bedrijven draaide, zo nu en dan de bedrijven door elkaar werden gemixed, zodat je bijv. eerst het laatste en daarna ook in gehutste volgorde de andere bedrijven zag. Een groot hotel, Oranjehotel was er, nog een hotel, waarvan ik de naam kwijt ben, alsook een zeer goed en groot pension met de voor ons bekende naam "De Bijenkorf".

Een zwembad was er toen nog niet, dat is eerst later gebouwd. Wilde men wat gaan zwemmen dan kon dit op het eilandje „Poeloe Moreau" circa een 5000 meter buiten de havenkom gelegen.

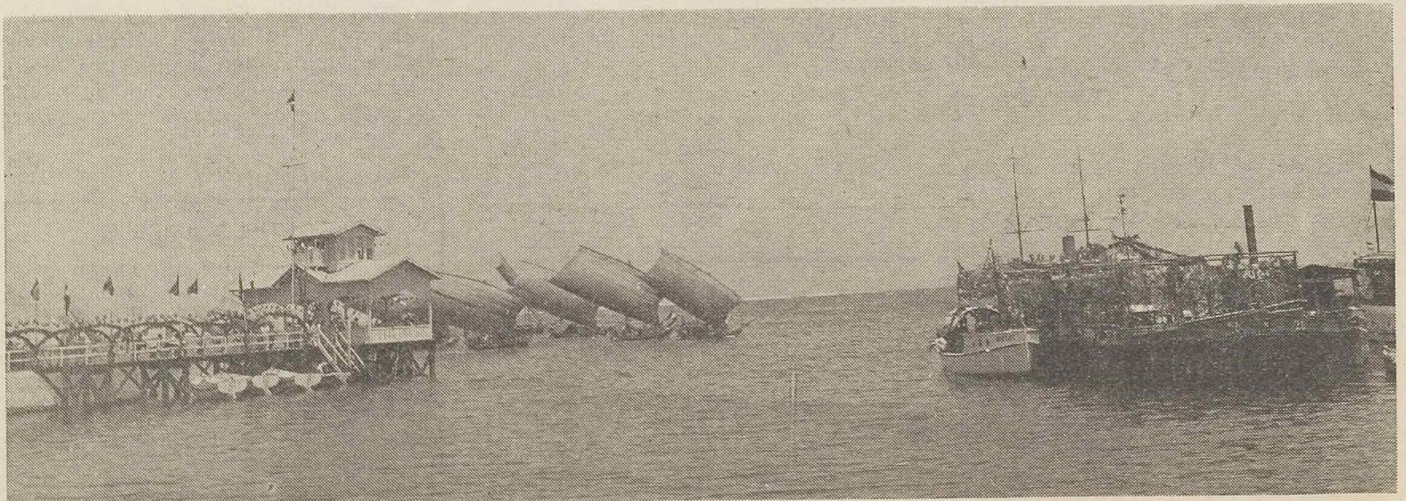
Te Makassar zetelde in die tijd de gouverneur voor geheel Celebes en onderhorigheden alsmede de mil-commandant voor dat gebied. Bovendien was er een opleidingschool voor Indonesische schepelingen voor de Koninklijke Marine met op de reede H.M. "Mataram", een schip, dat jaarlijks enkele reizen door Molukken en grote Oost maakte voor de aanwerving van nieuw personeel voor de Koninklijke Marine.

De nieuwe leerlingen werden ondergebracht en opgeleid in "het Fort" te Makassar, gelegen aan de Esplanade, waaraan ook de societeit gelegen was en waarop de chinese hoofdstraat, die evenwijdig loopt aan de havenkade, uitkomt.

Er woonde slechts een klein aantal Europeanen in de tijd waar ik nu over schrijf, vrij veel Chinezen en verder Indonesiërs, Makassaren dan, goed te onderscheiden van andere Indonesiërs door hun sterke bouw en het prachtige gebit.

De sterke bouw, die zij gemeen hadden en nog wel zullen hebben met Madoerezen en Boeginezen, kwam hen goed te stade bij hun werkzaamheden in het lossen en laden van schepen. Zakken copra, zakken rijst van respectievelijk 80 en 100 kg werden rustig over grote afstanden gedragen, soms 2 tegelijk.

Celebes is mooi, ook toeristisch gezien, maar gek is, dat het eerste achterland van

Makassar niet veel betekende. Je kon dan ook moeilijk zeggen "Ik ga eens een weekend hier of daar naar toe" zeker niet in de jaren waar ik nu over schrijf.
Des avonds bij maanlicht liep je eens door de Chinese wijk naar de rivier waar je bij laag water soms een aantal krokodillen zag liggen, ook kon je wel eens een tochtje maken, als je tenminste over een auto beschikte, naar Takaller, het enige plaatsje, dat eens door een spoorlijn met Makassar verbonden is geweest (dat was later, de lijn is weer opgeheven), maar daar hield het dan ook mede op.
Toch heb ik ondanks wat ik hierboven neerschrijf altijd prettige herinneringen aan Makassar behouden. Het was er intiem gezellig, de mensen gingen leuk met elkaar om, de feestjes, en dat waren er nogal wat, als ik zo de foto's die ik daarvan nog heb, bekijk, geweldig! Neen, ik kan niet anders zeggen, dan dat Makassar, één der oudste en belangrijkste steden in Indonesia, een belangrijke plaats in mijn tropenjaren blijft innemen.
Na de 2e wereldoorlog kwam ik er vrijwel iedere maand. Veel veranderd was er niet. Ja, natuurlijk, de stad had zich wat uitgebreid, er waren bedrijven verdwenen, er waren bedrijven bijgekomen. Een zwembad straalde nu haar pracht uit aan de kade, of beter gezegd in het verlengde van de kade vlak voor de esplanade, modern met alles wat er zo bij behoort. Maar, en dat viel mij op, verder had de stad haar "eigen ik" weten te behouden. Dat is veel waard.
Ik hoorde en las uit Tong Tong, dat de naam Makassar gaat verdwijnen. Jammer, maar in mijn gedachten zal het zolang ik nog te leven heb "Makassar" blijven.
Dit over deze interessante plaats op Celebes. Ik kan dit artikel echter niet beeindigen zonder er de aandacht op te vestigen, dat Celebes aan natuurschoon ontzettend veel te bieden heeft, de golf van Boni, Straat van Boeton, de plaatsen Kendari met de beroemde zilversmeden, Kolonedale met zijn uitzonderlijk mooie haveningang, en nog veel meer van dit alles, om nog niet eens te spreken van de gebieden rond Menado en Tondano.
We zijn nog niet zover, maar ik durf te voorspellen, dat Celebes binnen niet al te lange tijd een zelfde toeristen stroom zal gaan trekken als thans Bali (ik noem dit „ons Marken").

v. Seventer

P.S. Nu de naam Makassar definitief uit de kaarten van Indonesië geschrapt is (en vervangen door de naam Udjung Pandjang) meenden wij deze plaats nog eens extra in Tong Tong te moeten gedenken.

HET VERGETEN KERKHOF

Er zijn in Indonesië tal van vergeten kerkhoven. Eén ligt ergens tussen de plaatsjes Titipapan en Laboean-Deli op de weg van Medan naar Belawan-Deli. Als mijn gastheer C. F. Bergman mij er niet attent op had gemaakt, was ik er nooit achter gekomen. De graven zijn n.l. zo volkomen door tropische planten overwoekerd, dat je ze niet ziet. Inscripties op zerken zijn bijna onleesbaar. Zware regens, grote hitte en koude onverschilligheid van mensen zijn de hoofdschuldigen.
Na over een parit (op Sumatra spreekt met niet van een slokan, maar van een parit) gesprongen te zijn en me door dicht struikgewas en lalang gewerkt te hebben, kwam ik bij de eerste tombe. Willem 26 juli 1844, 28 maart 1888. Willem was pas 44 toen hij overleed. Het tweede graf was van een Duitser? Een Oostenrijker of een Zwitser? Hier ruhet Otto Friedrich Dietrich Geb. zu Glaughau am 10 juni 1865 gest. zu Laboean am 3 Februar 1890. Otto bereikte dus de leeftijd van 25 jaar!
En tenslotte het derde graf: "Tempat perhentian Ibu, Mertua, Nenek kamie jang tertjinta
Santje Wilhelmina Siwalette Djaulan Lahir di Padang Meninggal di Belawan Februari 1939.
Drie graven, drie nationaliteiten Ik heb nog getracht andere graven te bereiken, doch dit werd mij door de dichte vegetatie niet goed mogelijk gemaakt. Op een afstand van slechts enkele meters van dit vergeten kerkhofje daverde en dreunde het intense vrachtauto verkeer van en naar Medan voorbij.
De aarde beefde en het is dus niet verwonderlijk, dat tombes door dat geweld scheefzakken en je overal omgevallen zuilen en kruisen op de grond ziet liggen.
Ik heb op het kerkhof "Kembang Koening" te Soerabaja gezien, dat men grafzerken als publieke latrine gebruikte.
Ik heb in het weekblad "Panorama" van 18-24 september j.l. foto's van graven gezien, die je verdrietig stemmen. Wat te denken van een paar betjakkoetsiers, die hun voertuig wassen met regenwater dat op een grafzerk is blijven staan? Dit is toch niet het graf van Uw vader of moeder of van een andere geliefde dode?
Ach ja, het mag! Het mag, want het is niet verboden. Je Mag op een kerkhof spelen, je Mag er geiten hoeden, je Mag er een warong heen brengen, je Mag er ook breien, een betjak wassen of er een publieke latrine van maken... Je Mag er alles doen, want het is niet verboden.
Je mag ook schrijven, zoals die meneer van Panorama: oude moedertjes breien een broekje, tegen een zerk geleund; kinderen stoeien tussen de heuveltjes, spelen verstoppertje achter de vaak enorme kruistoestanden......
Ziet U wel? We dragen niet meer ons kruis. We spreken tegenwoordig van een "kruistoestand"!

G. H. Bartman

Naschrift van de Redactie:
Wij ontbloten het hoofd bij de pieteit van onze naasten, toch wel beseffend dat de dood van derden ons nauwelijks beroert. Het opstel van Tjalie "Vriendelijk Dorp op een Dodenakker" in de Piekerans beschrijft soortgelijke toestanden op een Chinees kerkhof en heeft ons alleen doen lachen. Want we weten dat als Tijd en Afstand ons niet over de rouw om doden heen helpt, we rouw zouden moeten bedrijven om elke voet gronds op aarde, omdat immers de wereld één groot kerkhof is...

Giki Avond Te Surabaja

op 26 oktober 1971

Een honderdtal genodigden vulde de vergaderzaal van de Jajasan Gita Kirtti aan de Djalan Pemuda (Simpang) 64 te Surabaia op dinsdag 26 oktober in afwachting van de aangekondigde lezing door Rob Nieuwenhuys (E. Breton de Nijs) over het bekende onderwerp "Tussen Twee Vaderlanden".

Helaas echter wachtten wij tevergeefs, de spreker, die op tournee was over Java, is die avond niet komen opdagen. Blijkbaar was hij door voor ons onbekende oorzaak blijven steken tijdens zijn reis naar Surabaia.

Het bestuur van de GIKI pluus de aanwezige Ambassaderaad Drs. v. d. Berg en de Ned. consul te Surabaia de heer Fesevur, slaagden er echter in van deze avond toch nog een succesvolle samenkomst te maken voor allen die belangstelling hebben voor de culturele verhoudingen tussen Indonesia en Nederland.

Alleen reeds de aard van het aanwezige publiek, afkomstig uit alle delen van Surabaia's samenleving, volkomen tolerant en bereid de tegenvaller met humor te nemen, maakte deze avond tot een gezellige "Indische" avond.

Gelukkig was er nog een ander onderwerp, dat de drie sprekers, Dr. Soetjahjo (vzt. GIKI), Drs. v. d. Berg (Amb. raad) en de heer Fesevur (consul) aanleiding gaf een geanimeerd praatje te houden, nml. de a.s. opening op 1 november van de Nederlandse bibliotheek en leeszaal. Deze zijn geheel op initiatief van de GIKI ingericht, waarbij van de Ned. Ambassade te Djakarta wel enige duizenden boeken werden verstrekt en ook de regelmatige bevoorrading met kranten en tijdschriften plaats vindt.

Zoals de heer v. d. Berg duidelijk uiteenzette, de GIKI is geen agentschap van de Ned. Ambassade, maar een volledig autonoom lichaam. De culturele banden tussen Nederland en Indonesia worden wel door de Ambassade bevorderd, maar men heeft geen standaard organisatie of regel hiervoor, men maakt eventueel gebruik van bestaande kanalen, of schept zo nodig nieuwe kanalen.

Te Djakarta bijv. heeft de Ned. Ambassade het initiatief genomen tot de oprichting van het Erasmus Huis, dat op 27 maart 1970 door Prins Bernard werd geopend.

Verder is er te Bandung een geheel door de Ambassade opgezette leeszaal en bibliotheek in de voorste helft van de vrij katholieke kerk aan de Djalan Banda 26, en worden er thans voorbereidingen getroffen voor een leeszaal en bibliotheek te Djocja en Semarang, waar eveneens reeds bepaalde eigen initiatieven bestaan. Mogelijk ligt er in dit verband ook een werkterrein voor de Stichting Nederland-Indonesia.

We hebben met bewondering en genoegen het resultaat van de werkzaamheid van de GIKI en de medewerking van de Ambassade te Surabaia bezichtigd en zijn er van overtuigd dat vooral veel geinteresseerde Indonesiers hier de bevrediging van een behoefte zullen vinden.

In deze zin liet vooral de heer Fesevur zich uit, die in zijn praatje blijk gaf van een grote liefde voor het land waar hij thans woont en werkt en een warm voorstander van hechtere banden tussen de twee vaderlanden.

Hij gaf blijk goed op de hoogte te zijn van de "Indische" literatuur en daaraan wellicht zelf ook nog eens een bijdrage te willen leveren.

De avond werd verder gevuld met een 3 tal nederlandse culturele films van de Ambassade waaronder twee van Bert Haanstra.

Al met al gingen wij met een voldaan gevoel naar huis.

F. J. van der Veer

Batik-Schilderkunst

In de kunstzaal Edison, Javastraat 16, den Haag, kunt U tot en met 22 nov. a.s. iedere dag van 11 u. v.m tot 6 u. n.m. binnenlopen om de batik schilderijen van de Maleisische artist Kheng-Wah Yong te bekijken. Mocht U bij het woord "batik" altijd de Indonesische techniek en motieven voor ogen hebben, dan kunt U van deze expositie een geheel andere indruk meenemen. Vooral de prachtige kleuren, fel en warm, ook bij de Europese batik nauwelijks bekend, zijn het bewonderen waard. Verder valt over de kunst van de heer Kheng-Wah Yong wel te discussieren. Maar dat is dan altijd een kwestie van smaak.

L.D.

Enkhuizer Almanak, Djempol!

Een van de voorbeelden van beter op het Hollandse leven ingeschoten raken is... U raadt het nooit: steeds meer Indischgasten kopen de Enkhuizer Almanak. "Een ding van niks", zegt men nog steeds gauw, maar dat ding van niks raakt toch tegen elk jaareinde weer aardig beduimeld, als bewijs dat het toch steeds weer ter hand genomen wordt.

Logisch: waarom zou je een heel boek vol middeltjes tegen allerlei soorten vlekken nemen als vijftien bladzijtjes even kort en probaat helpen? Tida susah tjari, immers? Zo is er ook een korte directe hulp bij ongelukken; er is een rubriek "Lastig en Vies" dat vertelt wat er alzo lastig en vies is in het huishouden.

Het boekske heeft de weervoorspellingen voor 1972 (en die zijn beter dan het weer-nieuws van de radio) en er is een volledige kroniek van de belangrijkste gebeurtenissen van 1968 t/m 30 mei 1971. Haweldih voor mensen die altijd zitten te wanneer-was-dat-ookweeren. Voedingsstoffen, maanstanden, feestdagen, kermissen en markten, posttarieven, beuk maar door! En geen enkel woordje sex of andere kurangadjarderij. Ik zou het kopen. Ook als bescheiden kadootje is het een schot in de roos. *f* 1,90 + *f* 0,50 porto.

Luxe-uitgave, gebonden *f* 4,80 + *f* 0,75 porto

Deventer Almanak, bijna hetzelfde als de Enkhuizer Almanak: *f* 1,50 + *f* 0,50 porto

ZENDINGEN VAN CHRIS

Kasverantwoording

Saldo per 1-10-'71		*f* 86,20
Ontvangen in okt.:		
Mevr.		
H. M. v.d. Made-Klein	*f* 15,—	
Mevr. Le Fèvre-Lepp	*f* 25,—	
Mej. A. L. Polack	*f* 15,—	
J. K. A. Beusekom	*f* 40,—	
Mevr. H. A. v. Straten	*f* 25,—	
		f 120,—
		f 206,20
UITGAVEN		
Verzonden: 1 pakket S'baia		*f* 18,—
Saldo per 1-11-'71		*f* 188,20

Bijdragen kunnen worden gestort op:

Postrekening: 817791
Bondsspaarbank Nijmegen
t.b.v. rekening Nr. 932037909
t.n.v. Chr. Simon.

TERUGKIJKEN OP 365 dagen!

Zo met mijn gedachten in 1972 zat ik, dat ik met mijn verstrooide hoofd die ene schrikkeldag al toekende aan het jaar dat achter ons ligt (zie TT. 1 nov. no. 8, pag. 15). Maar 1971 heeft 365 dagen, dat spaart U dus één dag om met een glimlag terug te kijken op de goede momenten.

Die U voor Tong-Tong moet neerschrijven en opzenden **LIEFST NIET NA 20 NOVEMBER,** om een tegeltje te verdienen, of als uw terugblik de allerbeste is, een waardebon van *f* 50,— te besteden aan boeken en/of toko artikelen bij Tong-Tong.

Succes met uw glimlach! - L.D.

MET HEIN BUITENWEG NAAR TEMPO DOELOE

Hein Buitenweg is gaarne bereid gedurende de koude wintermaanden verenigingen of gezelschappen in woord en beeld een paar uurtjes terug te voeren naar onze onvergetelijke Tempo Doeloe en met hen rond te zwerven langs oude wegen, door kotta's en kotta'tjes en de machtig mooie natuur. Adres: H. Buitenweg, Abrikozenstraat 222, Den Haag - Tel. 070-25 15 33.

Semarang

Zeer recent, bij het overhandigen van een foto met bijbehorend artikeltje, had ik ten kantore van T.T. een kort onderhoud met Tjalie. Waarschijnlijk, doordat zijn oog vluchtigjes was gevallen op mijn "pseudoniem", stelde hij mij de vraag hem toch iets te vertellen over de oorsprong van Semarang, omdat hij daarvan hoegenaamd niets wist. Jammer, dat ik wat dit betreft hem niets wijzer kon maken, maar ......wèl toonde ik hem een gedenklepeltje van de N.I.S. (Ned. Indische Spoorwegen) met in de "schep" de afbeelding van het Hoofdkantoor, hoek Bodjong/Randoesari. Slechts daarom heb ik het lepeltje bewaard en zéker niet voor de "bekroning" van de steel met het WAPEN VAN SEMARANG, want dat verfoei ik.

Nu moet je tegen geboren-en-getogen Semarangers niets denigrerends aanvoeren over zijn kota, want dan zet hij prompt zijn stekels op, gelijk een volwassen landak, wanneer die zich bedreigd voelt.

Benadert men mij echter over dat wapen, dan ben ik weerloos en ga zó door de knieën.

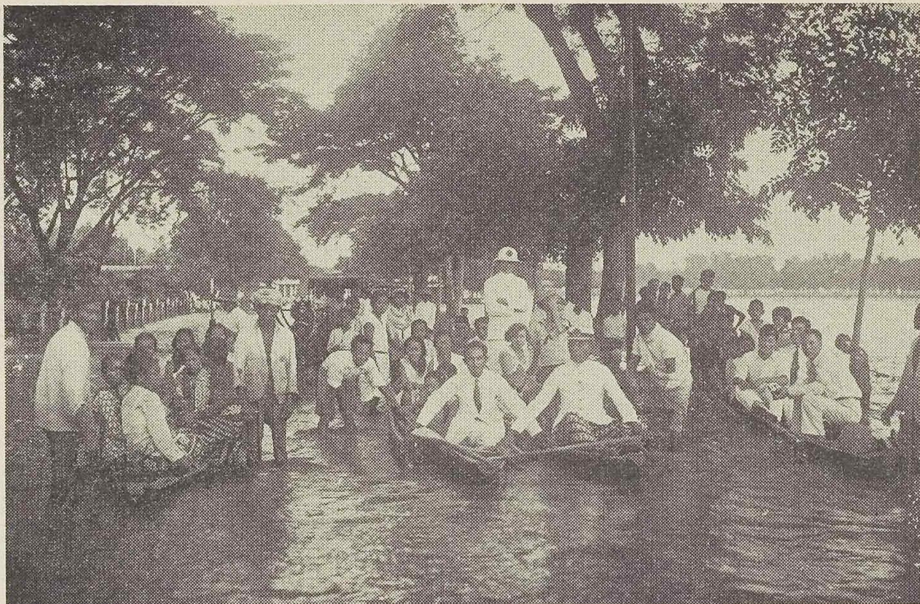
Ik heb mij altijd afgevraagd aan welk brein dit ontwerp is ontsproten en wat hieraan ten grondslag heeft gelegen; misschien een zoet tableau-vivantje van een kinderschool (vroeger toch erg "in")

Een mij niets zeggende afbeelding, die liggende leeuw, met daarvoor die Maagd met haar linkerhand steunend op een anker. Waar wijst dit op.

Wat een verschil met de schilden van andere Ind. steden. Neem bijvoorbeeld dat van Soerabaja (Soero-bojo=haai/krokodil) of dat van Cheribon met de garnalen (Tji-rebon=garnalen kali), dan dat van Magelang met in het midden de Spijker (Tidar=spijker van Java) en van Djogja met de "Witte Paal" en... ga zo maar door. Al deze "motieven" duiden ergens op, geven iets aan, dat met de stad verband houdt. En nu dat niets weergevende schild van Semarang, een leeuw (mana ada singa, kalo tida dari komedie-koeda Harmston), die Maagd (soesah tjari, dan tida tinggal lama). Misschien nog het anker, omdat Semarang geen haven rijk is, dus de schepen buitengaats "voor anker" moesten. Helaas is het anker op het wapen een ONKLAAR anker!

Waarom..., waarom, moest dit pompeuse "embleem" zonodig in de plaats komen van het oorspronkelijke schild, weergevende op een lichtgeel veld 3 of (5?) donkergroene Asem-boompjes. Dit Schild tenminste was: oprecht!! en zijn de namen Semawis (oud) en Semarang (heden) daaruit ook direct te herkennnen nl. Asem-awis en Asem-arang, want zowel awis als arang betekent: Schaars, beter: verspreid staand. Dus weliswaar heel eenvoudig, maar duidend op een oorsprong.

Botja Semawis

Het is gek, maar zelfs zo'n zeldzame foto legt een beeld vast dat ons allen welbekend is. Wáár we ook leefden in Jan Oost (alleen de Grote Oost had het niet, denken wij), er was altijd wel minstens één regentijd, die ons één tot meer overstromingen bezorgde. Zoals U hier ziet, was altijd het Bestuur erbij om direct de noodzakelijkste herstellingen te laten verrichten.

Over het algemeen betekende zo'n bandjir voor de Europese woonwijken met hun stenen, vrij hoog liggende woningen, geen ramp. Maar in de kampongs was het soms droevig gesteld, al lachen de mensen op deze foto nog steeds welgemoed. De foto werd genomen tijdens een overstroming in de stad Kediri in 1932.

FRITS BISCHOF

Zoals U weet zitten onder de Indischen vele kunstenaars al dan niet bekend, persoonlijk bewonder ik vele schilders. In Tong Tong zou best af en toe eens één onder de loup genomen kunnen worden met naam en adres waar hun werk te bewonderen of misscien wel te koop is. *)

Als ik aan een kunstenaar denk, dan denk ik direct aan Frits Bischof, een Indischman, de bescheiden eenvoud zelf, hij hield helemaal niet van publiciteit.

Hij was landstormsoldaat en kwam net als ik zelf in Burma terecht waar ik hem leerde kennen en waar hij mijn vriend werd. Het persoonlijke uiteenlopende bezit wat een ieder meezeulde kwam toch wel vaak overeen in practische dingen.

Maar wie zou er nou een tas met kanariepitten meesjouwen wat had je daar nou in vredesnaam in Burma aan. Frits sleepte dat mee, ze waren niet te eten; waarom in godsnaam?

Hij had van spaken diverse kleine mesjes gemaakt en kerfde daarmee in die keiharde kanariepitten, tot hij b.v. een grot had uitgesneden met daarin een balinees vrouwenfiguurtje, wat op zich zelf al een geweldige kunst was. Daar kwam nog bij dat zo iets later in Holland onder de loupe door prof. in de beeldende kunst zijn bekeken en er geen fouten aan te ontdekken waren. Denkt U eens aan de vingers van zo'n figuurtje zo klein voor het blote oog en toch alles even zuiver.

De karikatuur van de Jappencommandant van het kamp vereeuwigde hij ook in een kanariepit. Tot zover over Burma.

Hij kwam terug uit Burma en werd herenigd met z'n grote gezin te Batavia, nog steeds landstormsoldaat zijnde wenste hij zichzelf toch wel weer zo gauw mogelijk burger.

Toen kwam plotseling de opdracht van de legerleiding, er moest een doos worden gemaakt prachtig mooi waarin een album zou komen dat de Koningin in Holland zou worden aangeboden.

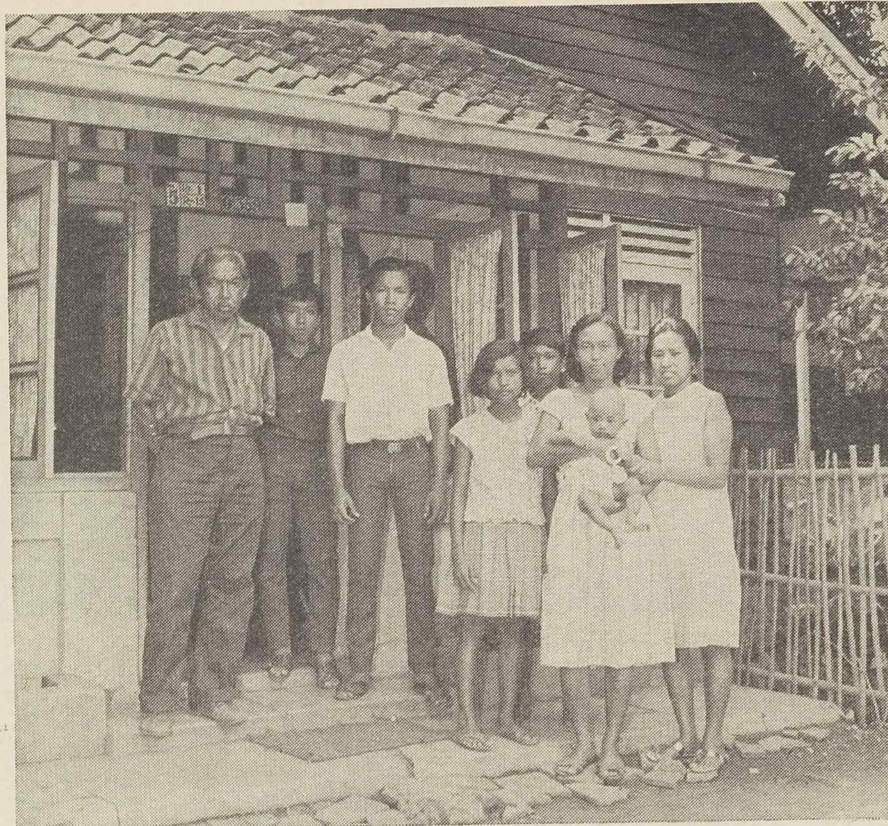
Hij wilde eerst niet al die poespas, bescheiden als hij was.

Een lang verhaal kort, maanden lang werkte Frits aan de doos thuis. De doos kwam klaar, prachtig versierd met z'n geliefde kanariepitten rondom waarin uitgesneden figuren uit de gehele Indischen archipel, een letterlijk weergaloos kunstwerk.

Wie zou zoiets de Koningin beter kunnen aanbieden dan de kunstenaar zelf? Maar dat was niks voor Frits. Hij wilde bij zijn gezin blijven. Onder druk zwichtte hij toch en was in no time op weg naar Holland waar het geschenk door hem werd aangeboden aan H.M. Hij oogste in kleine kring zeer grote bewondering en kreeg vele aantrekkelijke aanbiedingen die hij afsloeg. Terug in Batavia werd het zijn doel naar N. Guinea te gaan om daar een bestaan op te bouwen. Wat is van hem geworden, heeft U ooit van hem gehoord? Is hij toch in Holland terecht gekomen? Is hij nog in leven, wat ik hoop, dan zal ik hem graag ontmoeten.

C. Steketee

*) De Indischman werkt net als in Indië ook hier in stilte. Zelden vraagt men b.v. aandacht van Tong Tong. En de Indische groep heeft geen eigen artistiek kringleven.

Opeens heb je dan een foto in je handen. "Ken je ze?" "Nee". "Die man links is Piet." "Een Indonesiër met een Hollandse naam?" "Nee, zijn ware naam is Ngadimin; hij is de broer van Dal." "Hé, die naam ken ik. Maar wie is het ook weer?" "De vrouw van Roem." "O, dit is dus allemaal familie van Moh. Roem?" "Ja, verder van links naar rechts: Djoko, Meidi, Ria, Tono, Siti, die Dymas, de baby van Meis, draagt en tenslotte Meis zelf, dochter van Moh. Roem."

Een mens onder de naam van (Moh) Roem kennen wij allemaal. Ook al schijnt hij vergeten te moeten zijn (wat het uiteindelijk lot is van ieder mens). Maar kijk, zijn familie bestaat en leeft verder voort in de Tijd. Zo is het met al onze tijdgenoten die ginds, vér in Indonesië, vergeten en "voorbij" zijn.

Maar ze zijn niet voorbij. In de zonen en dochteren leven de Indonesische vrienden voort, die wij gekend hebben. In al die huwelijken komt telkens min of meer hetzelfde persoonlijkheids-patroon terug. We zeggen dan: wat lijkt hij sprekend op zijn grootvader! Met andere woorden: de mensen die wij gekend hebben, komen telkens weer terug. En de hele volksmassa van veertig jaar geleden is practisch onveranderd weer tot leven gekomen vandaag. En morgen. En overmorgen. En over tien of vijftig jaar.

Met andere woorden: mensen veranderen, maar het volk verandert niet. Als wij eens dat volk wérkelijk goed gekend hebben, kennen wij het na tientallen jaren nog steeds. Zo kunnen onze affecties en vriendschappen voortgezet worden over de Tijd heen. En over de Dood heen. Als **wij** maar constant het beste willen. Lief en leed delen in de zin dat wij het leed vergeten en vergeven, en het lief koppig bestendigen. Dat wil Tong Tong. We hopen dat wij daarmee teroes kunnen poekoelen......!

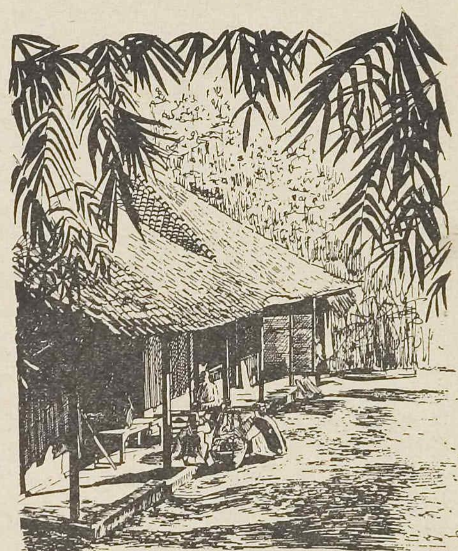
VERHOGING POSTTARIEVEN

Wij willen onze lezers erop attenderen dat de posttarieven met ingang van 1 november jl. zijn verhoogd. Wij verzoeken U hierbij vriendelijk goed op te willen letten, bij het verzenden van brieven, pakjes etc. naar Tong Tong de nieuwe posttarieven in acht te nemen, teneinde ons het betalen van strafport te besparen! Wij danken U allen bij voorbaat zeer voor Uw medewerking.
De nieuwe tarieven zijn als volgt:
Brieven: tot 20 gr. *f* 0,30; van 20-50 gr. *f* 0,50; 50-100 gr. *f* 0,70; 100-250gr. *f* 0,90. Boven 250 gr. port voor pakjes.
Briefkaarten: *f* 0,25

DEZE MAAND

Vanaf vandaag tot 15 december ligt nog een volle maand om op zijn minst één dag op bezoek te gaan in de Toko van Tong Tong om er een geschikt cadeau te vinden (of meer!) om enkele van Uw beste vrienden ten geschenke te geven met Kerstmis. Of Sinterklaas.
Kom er es an!

Pasardagen kalender 1972

1972

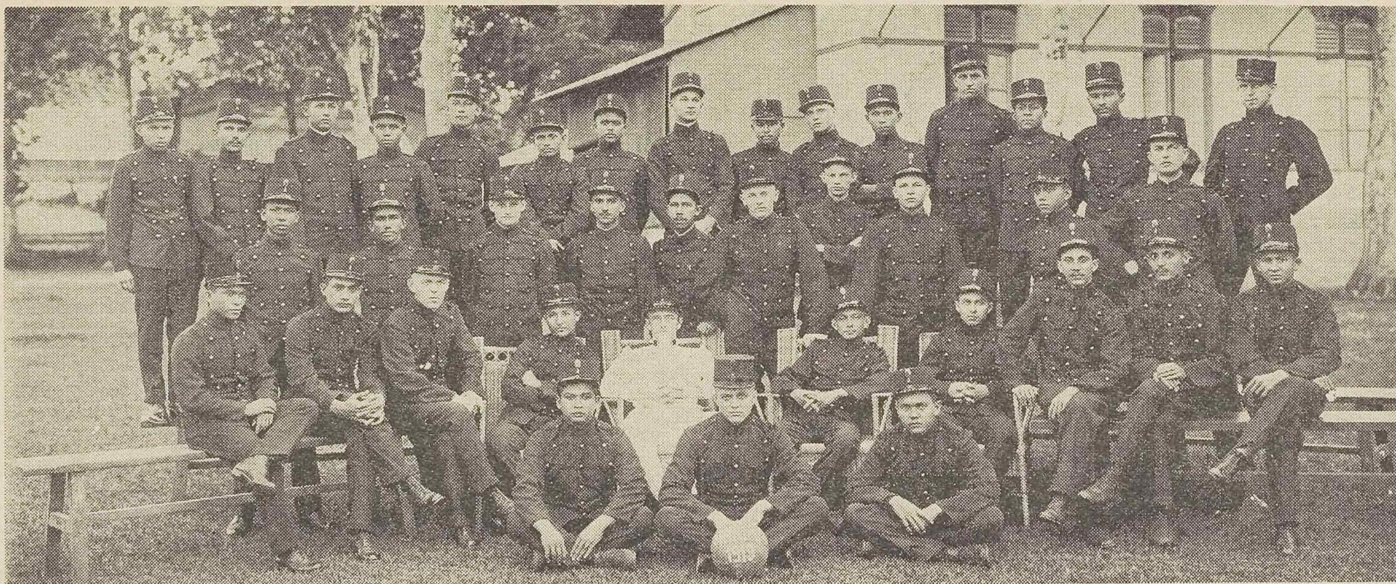
	JAN.						FEB.					
Z		2 kli	9 pa	16 wa	23 le	30 pon		6 kli	13 pa	20 wa	27 le	
M		3 le	10 pon	17 kli	24 pa	31 wa		7 le	14 pon	21 kli	28 pa	
D		4 pa	11 wa	18 le	25 pon		1 kli	8 pa	15 wa	22 le	29 pon	
W		5 pon	12 kli	19 pa	26 wa		2 le	9 pon	16 kli	23 pa		
D		6 wa	13 le	20 pon	27 kli		3 pa	10 wa	17 le	24 pon		
V		7 kli	14 pa	21 wa	28 le		4 pon	11 kli	18 pa	25 wa		
Z	1 wa	8 le	15 pon	22 kli	29 pa		5 wa	12 le	19 pon	26 kli		
	26 jan: haddj 27 jan: ied al-adha						16 feb: 1 moeharram 25 feb: asjoera					
	MAART						APRIL					
Z		5 pon	12 kli	19 pa	26 wa			2 le	9 pon	16 kli	23 pa	30 wa
M		6 wa	13 le	20 pon	27 kli			3 pa	10 wa	17 le	24 pon	
D		7 kli	14 pa	21 wa	28 le			4 pon	11 kli	18 pa	25 wa	
W	1 wa	8 le	15 pon	22 kli	29 pa			5 wa	12 le	19 pon	26 kli	
D	2 kli	9 pa	16 wa	23 le	30 pon			6 kli	13 pa	20 wa	27 le	
V	3 le	10 pon	17 kli	24 pa	31 wa			7 le	14 pon	21 kli	28 pa	
Z	4 pa	11 wa	18 le	25 pon			1 kli	8 pa	15 wa	22 le	29 pon	
							26 april ied al-maulid (moeloed)					
	MEI						JUNI					
Z		7 le	14 pon	21 kli	28 pa			4 wa	11 le	18 pon	25 kli	
M	1 kli	8 pa	15 wa	22 le	29 pon			5 kli	12 pa	19 wa	26 le	
D	2 le	9 pon	16 kli	23 pa	30 wa			6 le	13 pon	20 kli	27 pa	
W	3 pa	10 wa	17 le	24 pon	31 kli			7 pa	14 wa	21 le	28 pon	
D	4 pon	11 kli	18 pa	25 wa			1 le	8 pon	15 kli	22 pa	29 wa	
V	5 wa	12 le	19 pon	26 kli			2 pa	9 wa	16 le	23 pon	30 kli	
Z	6 kli	13 pa	20 wa	27 le			3 pon	10 kli	17 pa	24 wa		
	JULI						AUG.					
Z		2 pa	9 wa	16 le	23 pon	30 kli		6 pa	13 wa	20 le	27 pon	
M		3 pon	10 kli	17 pa	24 wa	31 le		7 pon	14 kli	21 pa	28 wa	
D		4 wa	11 le	18 pon	25 kli		1 pa	8 wa	15 le	22 pon	29 kli	
W		5 kli	12 pa	19 wa	26 le		2 pon	9 kli	16 pa	23 wa	30 le	
D		6 le	13 pon	20 kli	27 pa		3 wa	10 le	17 pon	24 kli	31 pa	
V		7 pa	14 wa	21 le	28 pon		4 kli	11 pa	18 wa	25 le		
Z	1 le	8 pon	15 kli	22 pa	29 wa		5 le	12 pon	19 kli	26 pa		
							17 augustus onafhankelijkheidsdag					
	SEPT.						OKT.					
Z		3 kli	10 pa	17 wa	24 le		1 pon	8 kli	15 pa	22 wa	29 le	
M		4 le	11 pon	18 kli	25 pa		2 wa	9 le	16 pon	23 kli	30 pa	
D		5 pa	12 wa	19 le	26 pon		3 kli	10 pa	17 wa	24 le	31 pon	
W		6 pon	13 kli	20 pa	27 wa		4 le	11 pon	18 kli	25 pa		
D		7 wa	14 le	21 pon	28 kli		5 pa	12 wa	19 le	26 pon		
V	1 pon	8 kli	15 pa	22 wa	29 le		6 pon	13 kli	20 pa	27 wa		
Z	2 wa	9 le	16 pon	23 kli	30 pa		7 wa	14 le	21 pon	28 kli		
	[illegible] september lailat al-miraadj						[illegible] oktober ramadhaan (poeasa)					
	NOV.						DEC.					
Z		5 pon	12 kli	19 pa	26 wa			3 le	10 pon	17 kli	24 pa	31 wa
M		6 wa	13 le	20 pon	27 kli			4 pa	11 wa	18 le	25 pon	
D		7 kli	14 pa	21 wa	28 le			5 pon	12 kli	19 pa	26 wa	
W	1 wa	8 le	15 pon	22 kli	29 pa			6 wa	13 le	20 pon	27 kli	
D	2 kli	9 pa	16 wa	23 le	30 pon			7 kli	14 pa	21 wa	28 le	
V	3 le	10 pon	17 kli	24 pa			1 wa	8 le	15 pon	22 kli	29 pa	
Z	4 pa	11 wa	18 le	25 pon			2 kli	9 pa	16 wa	23 le	30 pon	
	[illegible] november ied al-fitr (lebaran)											

wa-wagé; kli-kliwon; le-legi; pa-pahing; pon-pon;

Dit is een unieke kalender! Hetgeen wel niemand zal kunnen tegenspreken. Want "kalenderdoeken" zijn er inderdaad overal op de markt, voor alle prijzen. Maar een kalender met zulk een rustiek Indonesisch landschapje en met niet alleen de gewone kalender, maar ook de Pasar-dagen, is het lieflijkste, maar ook nuttigste sieraad dat U zich in Uw keuken denken kunt.

We hopen dus dat deze originele kalender zijn weg zal vinden naar veel meer keukens dan de Uwe alleen. Een pracht tip voor Sint en Kerst, nietwaar?!

Is straks de kalender zelf "op", dan kan de doek van het kamponggezicht nog veel langer mee! De werkelijke afmetingen van de hele kalenderdoek zijn 65 x 21½ cm.
De prijs , incl. de verzendkosten, is f 9,75.
Wees er gauw bij!!!!

Dit is (als wij ons niet al te zeer vergissen) de allereerste militiecompie in het bestaan van het KNIL, en wel de "Lichting 1895". Uiteraard zijn dit practisch allemaal onbekenden, maar het gekke is: als we die gezichten onderzoekend bekijken, vinden we fantastisch veel familiaire trekken. Alsof deze jongelui oudere broers of zelfs vaders of ooms zijn van Indischgasten die wij persoonlijk gekend hebben. Zo lijkt de persoon zittend derde van links op Ir. Vrijburg. Als we er helemaal naast zijn, excuus! Maar kijkt U maar: wat deze foto ontegenzeggelijk in beeld brengt is HET TYPISCHE INDISCHE GELAAT! Tussen twee haakjes: de jongelui vormden uit hun gelederen de V.V. "Sparta" die zelfs kampioen werd van de Buitenzorgse Voetbal Bond! Wie herkent bekenden en schrijft ons een kaartje?

De Nieuwe Abonnementsprijzen

De nieuwe abonnementsprijzen gaan uiteraard pas op 1 januari in. Als U ze intussen vergeten bent, en U wilt nu uw giro'tje uitschrijven, kijk dan zoals gewoonlijk in de "masthead" op pag. 2, onderaan kolom 3.

SAWAH - LOENTO

Wat kan een plaatje als in Tong Tong van 15 juni 1970 al niet bij een oud mens losweken. Het Gardoe - Huisje. Ik zit er naar te kijken, en ineens gaat de tijd meer dan 60 jaar terug. Ik ben weer in Sawah - Loento. Daar stond net zo'n huisje in de kotta. Ik kwam er elke dag langs op weg naar school.

Het lag aan de weg, die langs een plein liep. Op dat plein werden de feesten gehouden voor de schoolkinderen bij de geboorte van Prinses Juliana.

Hoe slecht de communicatiemiddelen in die tijd waren, moge blijken uit het feit, dat de naam van de Prinses pas veel later bekend werd, toen alle versieringen al waren gemaakt met een "W". Lang leve Prinses W stond op alle erebogen. Niemand verwachtte een andere naam dan Willem of Wilhelmina. En ik weet nu nog, hoe gek we stonden te kijken, toen Zij Juliana bleek te heten.

Sawah - Loento was het eindpunt van de spoorlijn vanuit Padang. Vlak voor onze plaats boorde de trein zich door een tunnel. Het plaatsje aan de andere kant van de tunnel heette Moeara-Klaban.

Mijn vader was een enthousiast wandelaar en jager. De bevolking vroeg hem vaak badjings te komen schieten, die ruineus waren voor de klappertuinen.

Mijn zusje en ik zijn één keer meegeweest. Snikkend liepen we achter "de moordenaar" aan, die het ene snoezige rovertje na het andere uit de bomen schoot.

We hadden in die tijd 3 weken grote vacantie! Natuurlijk ging je niet op reis. Toerisme moest nog worden uitgevonden. Mijn vader maakte in die dagen grote tochten met ons.

Eens zelfs over de berg naar Moeara-Klaban, en met de trein terug. Ik weet nog, dat het kaartje 7½ c. kostte, maar dat was natuurlijk half geld.

Onderweg aten we aan de warong, die daar lappo-lappo heette. Mijn vader was als de dood voor ziekten, dus kregen we alleen, wat in kokend water was geweest: Gado-gado, koffie toebroek en pisang, gekookt in de schil.

In Moeara-Klaban werden we bij een Inlands hoofd op bezoek genood en op nassie-goreng onthaald. Nu was mijn moeder een totok van de ergste soort, dus aan pedis waren we helemaal niet gewend. Na de eerste happen, terwijl de tranen in mijn ogen stonden, fluisterde ik zachtjes: "Pappa, ik lust het niet." Mijn vader fluisterde kort en bondig terug: "Opeten zul je het, al stik je erin". Ik at mijn bord leeg. Vroeger was een kind gehoorzaam.

De kali Loento stroomde langs de plaats. De weg erheen ging gedeeltelijk langs de spoor baan; wij liepen met onze blote voeten gewoon over de scherpe kiezel. In de kali waren heerlijke plekjes om te zwemmen; en zo heb ik die kunst geleerd, zonder "lessen". Eerst op z'n hondjes, later de slag afgekeken van anderen. Je kon er heerlijk van een rots afspringen in een diepe kom.

Een ander maal gingen we met een stel vriendjes piknikken. Op een keer ontdekten we een lange zandhelling. Heerlijk! Er tegen op klauteren en dan zittend je eraf laten glijden. Tot we merkten, dat onze tjelana monjets "door" waren! Toen zwaaide er wat thuis.

In die tijd was daar de duit, met het teken van de V.O.C. dooreengekronkeld er op, nog gangbare munt. Een benggol (2½ ct.) was 3 duiten. Ik haalde wel eens eieren, 1 duit per stuk.

Het Sinterklaasfeest werd door de hele kotta gezamelijk gevierd, met alle schoolkinderen. Er waren toen nog geen Hollands-Inlandse of Hollands-Chinese scholen. Alles zat met en door elkaar; wij blonden waren hoge uitzondering. We leerden allemaal Sinterklaasversjes, van de eerste tot en met de zevende klas. Op de middag van de grote dag verzamelden we ons bij school en in optocht ging het zingend naar het station. Een treintje was zover gereden, dat het om de bocht niet meer zichtbaar was. En terwijl wij, gelovend of niet, met kloppend hart wachtten, kwam de trein fluitend aangereden.

Wij hieven (3 stemmig, mind you, we hadden een zeer muzikale onderwijzer) een welkomstlied aan, speciaal voor de gelegenheid gedicht, op een bekende wijs. Elk jaar een ander.

In optocht daarna naar de soos, Sint wandelde voorop. Paard tida ada, we hadden zelfs geen sado in Sawah-Loento.

In de soos was op het toneel een, in mijn 8 jarige ogen, eindeloze verzameling speelgoed uitgestald. Elk kind kreeg een lot. En eens lootte ik een bruidspop!!! Al dat speelgoed kwam in een grote kist uit Holland, van de firma Oud uit Zaandam als ik me niet vergis. Ook de tractatie, echte boterletter en speculaas, die in dichtgesoldeerde blikken werden overgezonden. Ik besef nu eigenlijk pas, wat een werk zo'n Sinterklaascomité verricht moet hebben, om een feest zo te doen slagen. Het was voor de kinderen het grootste feest van het jaar.

Het werd onrustig in de Padangse Bovenlanden. Er werd "belasting betalen" ingevoerd, meen ik. Ik hoorde de "grote mensen" spreken over aanvallen op bestuursambtenaren. Men praatte vrijuit of kinderen geen oren hadden. Ik hoorde van een gezin, dat had moeten vluchten in een karbouwenkar, verstopt onder goenie zakken. Met angstig kloppend hart luisterde ik. Ons huis stond buiten de kotta, nogal eenzaam, een eindje tegen de berg op.

Westenenk was toen Hoofd van Gewest van de Padangse Beneden - en Bovenlanden, zoals dat toen heette. (Had hij de titel van Gouverneur of gewoon Resident? Ik weet het niet) De regering stuurde soldaten, en op een dag kwam er ook een groep in Sawah-Loento aan. Ze arriveerden tegen de avond, en werden ondergebracht voor de nacht. Een Europese en een Inlandse soldaat betrokken voor donker de wacht in het gardoe huisje. In dat huisje zat ook een moordenaar, pas gepakt, en wachtend op zijn berechting.

Aan de overkant van de weg stond een bank. Alles was rustig. De stille avond ademde vrede. De soldaten legden hun geweren in het huisje en zetten zich op de bank. Ongemerkt waren opstandelingen naderbij geslopen. Steeds dichter omringden ze de post. De soldaten rookten hun strootje, merkten niets. Opeens sprongen ze toe om de soldaten te overmeesteren. Men had buiten onze moordenaar gerekend! Die sloeg onmiddellijk op de Tong Tong en alarmeerde de kotta.

De aanval werd afgeslagen.

Ik herinner me, dat daarna her en der posten werden uitgezet. Ook voor ons eenzame huis. Overdag 2 man, 's avonds waren er dat 10. Iedere Inlander, die de berg afkwam, werd onderzocht op wapens.

Wij kinderen mochten om beurten de soldaten koffie, thee of andere lafenis brengen. En dan houdt de herinnering aan die opstand op; ik weet zelfs niet eens meer, of de reddende moordenaar gratie heeft gekregen!

Mijn oudste broer was 10 jaar, toen hij klein ambtenaarsexamen ging doen. Zijn er nog lezers van Tong Tong, die dit examen kennen?

Dat kon niet in Sawah-Loento. Hij moest naar Padang-Pandjang of naar Fort de Kock, dat weet ik niet meer. Hij kreeg reisgeld en geld voor een hotel en we brachten hem allemaal naar de trein. Later kregen we het verhaal.

Bij het station van aankomst informeerde hij bij de stationchef naar een hotel. Deze vriendelijke Indischman keek het kereltje eens aan (hij was klein voor zijn leeftijd) en zei: "Kom maar met mij mee." En zo logeerde hij 2 nachten bij deze gastvrije onbekenden.

Dit waren herinneringen, die een plaatje in Tong Tong in me loswoelden.

A. Moll-Lips

DE BEDEVAART NAAR DAMAK

Naar aanleiding van het relaas over de moskee van Demak door Dr. H. J. de Graaff, T.T. 15 sept. 1971, schiet me opeens een gebeurtenis te binnen, die ik ondervonden heb.

Het was 1930. We woonden toen in Salatiga en ik verbeelde mij "schrijvend medium" te zijn.

In mijn dienst had ik een kokkie, waar wij allen zeer op gesteld waren; deels om haar karakter, deels om haar kookkunst.

Op een ochtend kwam haar dochter ons onder een stortvloed van tranen melden, dat haar moeder niet kon komen wegens ziekte. "Ze is erg ziek en herkent ons niet meer," zei ze. "Als je mij de weg wijst naar jullie huis, ga ik nu even met je mee." was mijn repliek. En ja hoor, daar lag kokki in ijlkoorts. Er was niemand, die haar verzorgde, dus gaf ik haar man orders zijn zijn vrouw in dekens te wikkelen en in een karretje naar mijn huis te vervoeren. De arts, die ik erbij haalde, schreef koortswerende poeders voor, maar de koorts wilde niet wijken.

Ik was ten einde raad en zat in onze voorgalerij te peinzen over kokki's ziekte. Ik had een potlood in de hand, want ik was van plan, mijn zuster daarover te raadplegen. Opeens voelde het potlood zwaar aan en begonnen mijn vingertoppen te tintelen. Buiten mijn wil om, schreef mijn hand het volgende: "Wat maakt U zich toch zorgen over Uw kokki. Laat iemand met een fles naar Demak gaan en daar de fles vullen met het water van de bron. De helft van het water moet ze ineens opdrinken en de andere helft over haar lichaam sprenkelen."

Gefascineerd vroeg ik: "Waar ligt die bron ergens?" "O, dat vindt degeen wel, die U er heen zendt, maar geef hem 21 cent mee, want daar zal naar gevraagd worden."

Heel vroeg de volgende morgen stuurde ik de man van de kokki, die gemakshalve X zullen noemen, gewapend met een lege patentfles Demak-waarts.

Op X's vraag: "Waar kan ik de bron vinden," zei ik, dat ik dat helaas zelf niet wist, maar dat hij het wel zou weten te vinden. Zonder kleerscheuren bereikte X Demak en ging vol goede moed op zoek naar de bron.

In zijn ijver, die te vinden, kwam hij op Kudus terecht, maar de bron bleef onvindbaar en X was in alle staten en had honger als een paard. Op de terugweg zag hij voor de Missigit van Demak een bibih nasi petjil zitten. X zette zich bij haar en deed zich te goed aan de petjil. "Waar heb je die mooie fles vandaan, mag ik die niet van je hebben?" vroeg bibih.

"Nee, dat kan niet", zei X. "Ik moet hem vullen met water uit een bron, hier ergens in Demak, maar met de beste wil kan ik nergens een bron vinden". "Ga de moskee maar binnen," ried bibih petjil hem aan., "vraag of je de fles met het water van die bron mag vullen, want daar is wel een bron."

Blij toe, eindelijk de wel gevonden te hebben, ging X de moskee binnen. Het eerste, dat de djurukuntji hem vroeg, was: "Heb je 21 centen?" "Ja", zei X, "hier heb je ze." De djurukuntji vulde de fles en opgetogen ging X naar Salatiga terug.

Goed zes uur in de avond kwam X bij me zijn opwachting maken en overhandigde mij de gevulde fles. Hij raakte niet uitgepraat over de mooie Moskee en de heldere bron.

Vlot kokki de halve fles laten drinken en de rest over haar lichaam gesprenkeld.

Een deken over haar heen, vanwege de kou! Toen ik later op de avond naar haar kwam kijken, sliep ze als een roos. De volgende morgen zag ik kokki op handen en knieën kruipen naar de goot. Ze gaf vreselijk over, er kwam haast geen eind aan, maar het had haar goed gedaan en zij voelde zich kip lekker. Na een maand deed ze weer gewoon dienst.

H. E. Desmet

*

Naschrift

1. Er zijn natuurlijk lezers, die dit verhaaltje met de nodige scepsis lezen. Maar vooral zij, die in Indonesië hun contacten met de Indonesische familie bleven onderhouden, weten dat het doen van bedevaarten (of het aansporen ertoe) in Indonesië geen "nonsens" was. Trouwens, ook in Europa met zijn vele bedevaartplaatsen is 't maken van een tocht naar b.v. Lourdes een gewone realiteit. Een student in de psychologie heb ik eens horen vertellen, dat genezingen door het bezoek aan een bedevaartplaats min of meer "exact verklaarbaar" waren. Omdat namelijk bewuste remmingen, die genezing zouden tegenhouden, door de bedevaart (eveneens onbewust) opgeheven zouden worden. Zouden andere lezers van dit blad ook soortgelijke ervaringen gehad hebben?
2. Er zijn altijd Semarangers geweest ,die van de roem van de merkwaardige moskee van Demak gehoord hebben, meestal ook omdat er genezingen aan vastgeknoopt worden. Maar ook, omdat er supra-normale waarnemingen gedaan zouden zijn. "Reeële mensen" zijn geneigd hiermee te spotten, maar wie ouder wordt en zich realiseert, dat het Leven ook het **Boven**werkelijke omvat, hebben altijd met grote interesse naar deze verhalen geluisterd, ook al omdat men weet, dat het Aziatische leven veel meer bestaansfacetten kent dan het Europese - Red.

Buddhisme in het westen

Naar aanleiding van het artikel over "Roy" zal U het volgende misschien interesseren:

Het Oshawa-diëet wordt ook **hier** door mensen gevolgd, o.a. door ondergetekende.

Er zijn boeken over verkrijgbaar. In Amsterdam bestaan - zover ik weet - **twee** Macrobiotische restaurants.

Buddhisme vindt men ook **hier** - (ondergetekende is "Buddhiste" in die zin, dat zij de Satipatthana -meditatie beoefent).

Er bestaat niet alleen een Stichting, die een overkoepelingsorgaan is van alle soorten Buddhisten in ons land (Theravadda, Zen, Tibetaans, Buddh., etc.), maar in de **"Kosmos"** in Amsterdam geeft een Theravadda-Monnik uit Singapore meditatie-les aan jonge, daarin geïnteresseerde mensen, die (indien zéér geïnteresseerd) naar het ('n!) Meditatiecentrum in Engeland gaan voor enkele weken, voor verdere verdieping.

Mevr. L. M. de Man

Inderdaad is het Buddhisme in zijn vele vormen méér verspreid in Nederland (en Europa) dan men denkt. De verspreiding gebeurt echter niet op de over het algemeen luidruchtige wijze van proselietenwerving bij diverse godsdiensten. In feite is luidruchtigheid en reclame-voering deze rustige mensen totaal vreemd. Dus kan het ook gebeuren dat topfiguren in denkwereld en maatschappij, die in Buddhisme en b.v. Soefisme een bekende naam hebben, als zodanig in de buitenwereld nauwelijks bekend zijn. Door hun ingetogenheid en haast ascetische eenvoud kunnen zij op deze nerveuze en materialistische beschaving een goede invloed uitoefenen.

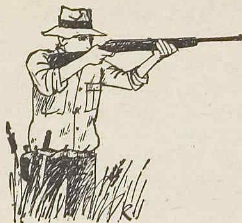
Dat meditatie ondanks de uiterlijke kalmte een vergaarder is van grote physieke vermogens, hebben objectieve metingen bewezen, verricht door onderzoekers van Harvard. Er zullen in de komende jaren, bij het falend materialisme hier, steeds meer Buddhistische beginselen in studie komen in het Westen. - Red.

Nederland

In verband met de huidige financiële crisis bent U wellicht geinteresseerd in het volgende:

Bevolking van Nederland	12.500.000
Mensen van 65 jaar en ouder	3.500.000
Blijft over om te werken	9.000.000
Mensen van 18 jaar en jonger	3.700.000
Blijft over om te werken	5.300.000
In rijksdienst	1.300.000
Blijft over om te werken	4.000.000
In militaire dienst	250.000
Blijft over om te werken	3.750.000
Gemeentelijke overheden, studenten enz.	2.750.000
Blijft over om te werken	1.000.000
Mensen in ziekenhuizen, gestichten, enz.	150.000
Blijft over om te werken	850.000
Werklozen, invaliden, souteneurs, enz.	848.000
Blijft over om te werken	2000
In gevangenissen	1998
Blijft over om te werken	2

Jij en ik zullen daarom veel harder moeten werken. Vooral jij, want ik heb er nou schoon genoeg van om dit luizige land op mijn eentje te runnen...!

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk".
JOSé ORTEGA Y GASSET

De Goenoeng Seminoeng

In 1937 woonde ik in Moeara-Doea. Het prachtige, grote Ranau-meer, waar heen ik vaak tochten maakte, ligt in de onderafdeling van Moeara-Doea.

Aan dit meer ligt het plaatsje Simpang-Sender, met vlak aan het water de pasanggrahan. De andere oever van het meer, aan de voet van de goenoeng Seminoeng, was bebouwd met allerlei gewassen, zoals ketela- en groentesoorten en natuurlijk mankeerden de pisang- en klapperbomen niet. Iets hoger lagen padi-velden, grenzend aan het bos, dat de helling van de goenoeng bedekte. Het was dus geen wonder, dat het in dit bos levende wild, herten, varkens, kidangs, apen en vooral olifanten, vaak last veroorzaakte. Toen op een kwade dag zo'n kudde dikhuiden een ladang een bezoek bracht, verzocht de pasirah van Simpang-Sender de dieren te verjagen.

Aa de steiger van de pasangrahan stapte ik om een uur of 8 's morgens in een motorbootje, dat mij na 2 uur naar de overwal bracht. Het dorpshoofd begroette mij hartelijk, gaf mij een gids en drager mee, want ik had voor enige dagen vivres meegebracht. Mijn bewapening bestond uit een Mauser van het kaliber .404.

Eerst gingen we de ladang bekijken, waar de kudde de vorige avond was geweest en vervolgens volgden wij het brede, uitgaande spoor door het grote bos. Gemakkelijk kregen wij het niet, want de kudde was bergopwaarts getrokken, maar na enige honderden meters klimmen, ging het gelukkig weer bergafwaarts. Tegen een uur in de middag hielden wij halt om wat te eten.

Na een achtervolging van enige uren hoorden wij beneden ons het getrompetter van olifanten en naarmate we dichterbij kwamen ook het gerommel van verteringsgeluiden in de buiken en een heidens kabaal van brekende takken. Ik schatte de grootte van de kudde op een 40 à 50 beesten.

De eerste dieren kregen wij te zien; het waren wijfjes met een jonge bul, waarvan de stoottanden nog niet waren uitgelopen. Rekening houdende met de windrichting naderde ik, dekking zoekend van boom tot boom. Op een afstand van ongeveer 15 meter stonden zij daar, links, voor en rechts van me, olifanten, die zich te goed deden aan het blad van een bepaald soort boom met witte schors.

Ik heb de naam van deze boom helaas vergeten.

Ik heb naar dit schouwspel wel een half uur gekeken en vergeleek het geluid dat het afbreken van takken maakte, het kloppen tegen de bomen om ze van de bast te ontdoen met stampen van padi door een honderdtal vrouwen.

Eindelijk zag ik tussen een paar wijfjes een mannetje staan met enorm lange stoottanden. Ik heb hem gefilmd. In die tijd bestonden de 8 mm toestellen nog niet. Die van mij was een 16 mm apparaat.

Al takkenbrekend kwam het mannetje mijn kant op en op een afstand van 5 meter stond hij plotseling stil, hief de slurf omhoog, snoof de lucht op en onraad ruikend begon hij te briesen en te trompetteren. Zijn oren stonden wijd uit, deze bul was klaar om aan te vallen! Ik bedacht me geen ogenblik, mikte en schoot. Het dier deinsde van de klap die het kreeg een paar meter terug en zakte toen door de achterpoten. Een tweede bul, niet wetend waar het geluid van het schot vandaan kwam, rende toevallig in mijn richting. Ook deze olifant schoot ik neer, waarop de hele kudde met luid kabaal en hevig trompetterend er van door ging.

Mijn begeleiders hadden, veilig achter dikke bomen opgesteld de jacht gevolgd. Zij waren zo onder de indruk, dat zij eerst weigerden naderbij te komen. Zij hadden wel eens pootafdrukken gezien en uitwerpselen van een olifant, maar het dier zelf nog nooit. Eindelijk kwamen ze en bekeken de gedode bullen vol bewondering en ontzag. Wat hen het meest imponeerde waren de slurf, de geweldige oren en de gadings (ivoren stoottanden).

Ik leerde hen hoe de tanden uit te breken en tegen de middag konden we naar de ladangs terugkeren, waar de nacht werd doorgebracht.

Ik verzocht het dorpshoofd mij direct te waarschuwen, zodra de kudde weer een ladang zou binnenstappen. Doch hij kwam niet. Later bleek, dat de kudde al vluchtend om de voet van de berg was getrokken en in Benkoelen was terecht gekomen. Dit gebied echter lag buiten mijn ressort, zodat ik de volgende dag weer, maar nu met de olifantstanden, naar Moeara-Doea terugkeerde.

K. Greeven

SLA-RUM

Tijdens ons laatste bezoek aan Soerabaja, mochten wij graag mampirren bij Toko Hoenkwee, Tundjungan 98, waar de consumptie vrij goed en beslist niet duur is. Zodra je echter zit, komt er een Indonesische knaap op je af, om te vragen of je schoenen een shine moeten hebben. De nummero twee, die je rust verstoort is een krante-venter met z'n Harian dit en Harian dat en Merdeka en Life. Ten slotte is daar de Madoerees, die beslist een Bali beeldje of een terlaloe moerah kris aan je kwijt wil. Na deze gentlemen met tact maar resoluut van je afgeschud te hebben (de Madoerees staart je verbluft aan als je hem in z'n eigen taal aanspreekt), heb je tijd om de "Tarip Ice-Cream Palace Toko Hoenkwee" te bestuderen. En bij deze nuttige bezigheid kreeg ik voor het eerst van mijn leven het woord "sla-rum" onder ogen. Om te beginnen dit: sla-rum heeft met krop-snij-veldsla of rum niets maar dan ook volkomen niets te maken. Ik ben achter de betekenis van het woord gekomen, door gewoon verder te lezen.

Prambos (raps berry) Rp. 50. De p en de r hebben ze omgedraaid maar daar moet U maar niet op letten.

Arbei Rp. 75. Es durian Rp. 85. Rumijs a la frambaise Rp. 85.(Framboise). Murkus Rp. 85.

In dat "rumijs" en "murkus" ligt de sleutel van het geheim "sla-rum". Rumijs staat voor roomijs en murkus voor moorkus! Sla-rum is dus doodgewoon sla(g)-room!

Arbei slarum Rp. 90,—
Tjoklat slarum, kopi susu slarum, tjoklat susu slarum! Ze doen verdorie in alles en nog wat slarum.
Es tjoklat susu slarum.
Es kopi slarum.
Alleen in de Dawet strup (hier heb je weer de u voor de oo) en Dawet santen zit goddank geen slarum.
Nog meer lekkers?

Panili, waar verklarend tussen haakjes achter gezet is "Vanilli". Gado-gado Rp. 50,—; Tahu telor Rp. 50,—; Bak Wan Mie Rp. 75,—; 10 Bidji Bak Wan Rp. 75,—; Nasi goreng Rp. 100,—. Smakelijk eten en tot ziens in het Hoenkwee huis.

G. H. Bartman

VOETSTAPPEN IN 'N ANDERE WERELD

DE „BADAN ALOES"

We woonden altijd in Dapoean en toen mijn vader een baan kreeg bij het Staatsspoor konden wij een dienstwoning krijgen in Patjar-keling. Het was in 1930, want ik was 5 jaar oud, welke maand weet ik niet meer, maar het moet in de eerste helft van dat jaar zijn, toen mijn ouders naar het aangewezen huis gingen kijken. Het huis lag in de 5e gang, nummer weet ik niet meer.

Toen ze dus het huis gingen bekijken, kwam de buurvrouw, een javaanse, die heel goed Hollands sprak, en die we later tante Soemo noemden, en vroeg aan mijn moeder, of ze hier kwam wonen. Toen mijn moeder "ja" zei, zei ze: ik wil U niet bang maken, maar dit huis „makan anak". Iedere familie, die hier in dit huis komt te wonen, verliest kinderen. Ik woon hier al lang, en ik heb dit alles meegemaakt. Daarom kom ik U waarschuwen."

Mijn ouders, gelovige mensen en trouwe kerkgangers, nog nooit met "black magic" in aanraking geweest, glimlachten beleefd, dankten voor de waarschuwing en trokken niet lang daarna met hun vijf kinderen in het huis. Op 30 juni van dat jaar beviel mijn moeder van een tweeling. Niet lang daarna werd ik ziek. Ik had een wondje op mijn rechterscheenbeen, heel onschuldig, maar ik kreeg wondroos, wat zich verder en verder uitbreidde en niet lang meer of mijn hele rechterbeen zat helemaal vol. Ik moest om de andere dag naar de CBZ in Simpang en dan werd alles gecompressed met Burowi water; meters en dan ook meters verband, vanaf m'n voet tot m'n lies. Ik zie mijn moeder, als s'middags het compres vernieuwd moest worden, al dat verband opnieuw goeloeng, en daarna weer aanleggen. Een van de tweeling stierf toen het 3 weken oud was, zomaar in mijn moeders armen, na de voeding. Ik hoorde mijn moeder gillen en huilen, en ik in mijn lange stoel, want lopen kon ik al niet meer, wist niet wat er aan de hand was en later hoorde ik het.

Mijn ziekte werd erger, ik kreeg er hoge koortsen bij en ik ging nog altijd met één van mijn ouders trouw de gang naar het CBZ zonder enige verbetering. Later hoorde ik van mijn moeder, dat op een gegeven moment, ik niet meer hoefde terug te komen, want er was voor mij geen genezing meer mogelijk.

Toen ging mijn moeder op een ochtend een poosje weg om iets te regelen, ze baadde de andere helft van de tweeling, voedde haar en legde haar neer, met de woorden: „Zoet zijn ja, mama gaat even uit. Ik ben zo terug" Ik herinner me, dat toen mijn moeder thuis kwam, haar eerste vraag was, of adik al wakker was. Nee, zei ik, adik was erg zoet zelfs. Mijn moeder waste haar handen, en ging naar de baby kijken met de woorden, „adoeh, mijn kindje is zo zoet ja, is niet gaan huilen"; totdat ze bij de baby kwam en moest constateren, dat de baby dood was.

Dat mijn ouders wanhopig waren, kunt U wel begrijpen. Twee kinderen dood en het derde opgegeven. Toen moest ze weer aan de woorden van tante Soemo denken. We hadden ook een oude baboe, die alles had meegemaakt. Op een middag, sprak ze tegen mijn moeder, nja, non Wennie tidak sakit biasa. Zal ik een doekoen voor U roepen, misschien dat de non nog gered kan worden. Direct zei mijn moeder: „roep die doekoen, als mijn kind maar gered wordt. Ik lag 's avonds met hoge koorts in bed, toen een lange, donkere man binnen kwam, mij aankeek en om een ei en een prapèn met vuur vroeg. Die werden aangedragen, wierook werd op het vuur gestrooid en hij haalde een kris te voorschijn, haalde hem uit de schede, hield hem in de rook en prevelde iets. Het ei legde hij op mijn navel. O, ja, ook nog een glas water werd bij het vuurtje gedaan. Het ei werd later weggegooid.

Het water moest ik opdrinken en op slag was ik koel, geen koorts meer. Het bleek dat in de hoek van onze kamer een "badan aloes" woonde, die onder geen voorwaarde geplaagd wilde worden. Ik had met een bal gespeeld, die onder het bed rolde, en toen ik hem wilde halen, had ik hem „gesenggol". Hij maakte me ziek totdat ik dood zou gaan. De doekoen gebood hem weg te gaan, maar hij bleef halsstarrig. Wel beloofde hij geen kwaad meer te zullen doen, als hij een hoekje van de kamer kreeg waar niemand meer mocht komen. En zo gebeurde

Een grote zware kast werd in die bepaalde hoek geplaatst, zodanig dat er een hoekje vrij kwam en wij kregen orders nooit in dat hoekje te komen. Alles was nu goed en toen wij van dat huis weg gingen, werd het verder verteld aan de volgende bewoner.

In 1961 ben ik nog naar dat huis gegaan en er naar gekeken. Het was leeg...
Zou de waarschwing niet verder zijn verteld?

Winnie

DE VERRUWING OP DE VOETBALVELDEN

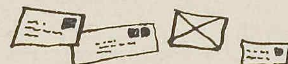
Zelfs niet-voetballers nemen periodiek kennis van diverse soorten van verruwing op de voetbalvelden, waar de sportiviteit vaak ver te zoeken is. Terwijl ook het publiek zich regelmatig niet onbetuigd laat, met flessen en blikjes smijt en soms het veld opstormt om zelf "het recht" in handen te nemen.

Hoewel zelf eens een echte voetbalfan geweest zijnd, heb ik me hier in Holland zelden op voetbalvelden laten zien. Vanwege het gebrul en geblaas op toeters, waardoor horen en zien een ieder vergaat. Om nog maar te zwijgen van eventuele vechtpartijen en het gooien van rookbommen of vuurwerk. Zo erg als het hier staat, is het natuurlijk maar zelden. Maar voetbal cumuleert regelmatig tot onbeschaafde en grove vertoningen. Waarna ijverig gespeurd wordt naar de schuldvraag om een mede-sportsman aan de schandpaal te nagelen.

Wie van voetbal alleen thuis kennisneemt door de sportpagina's in elk blad, ontdekt na een poosje dat een grote boosdoener en opruier de pers is, tuk op schandaaltjes, graag vage geruchten de wereld in zendend, en vaak ook doodgewoon door het bezigen van taal die "uit zichzelf" al kwaad bloed zet. Waarom wordt b.v. graag van verliezende clubs gezegd dat zij "vernederd" zijn? Of dat zij "door de knieën gegaan" zijn? Is dit nou sport? Waar men vroeger de verliezer de hand reikte? Gaat men tegenwoordig echt de deur uit om elkaar te vernederen? Ik geloof NIET dat voetballers dat doen.

Hier ligt de fout uitsluitend en alleen bij de pers, die zich zonder schroom van onsportieve en grove termen bedient. Twee grote bladen heb ik onlangs geschreven over dit "journalistieke" gebruik, maar tot mijn verbazing zagen de heren redacteurs hier helemaal niets onaardigs in en daarom wilde men mijn ingezonden stuk niet plaatsen. Is dit nu een volk dat zo graag kampioen wil zijn voor verdrukte volken en zo erg tegen slavernij is? Binnen onze landsgrenzen bloeit in elk geval die mentaliteit van minachting en veroordeling nog steeds. Zo lang de sportvoorlichting niet verbetert, zullen wantoestanden op de sportvelden blijven bestaan.

Rawit

Bij bestellingen van de oude boeken, niet direct de giro overmaken. Er is in de meeste gevallen maar 1 exemplaar in voorraad en misschien is een ander U net voor geweest! Dus bestelling per briefkaart, betaling na ontvangst!

In het Engels

Van Rose Vos in "het gloeiend hete Phoenix" (ligt in Arizona, USA - Red.) kregen wij nevenstaande copy toegestuurd, "gecopieerd uit het zangboek van de kids, dat zij op school gebruiken. Dit lied klinkt prachtig, door kinderen gezongen. Heb 't nooit in Indië gehoord. Dacht dat "Nina Bobo" 't enige slaapliedje was."

Wel, dat dachten wij ook, en we zijn met deze door Amerikanen overgenomen berceuse reuze in ons nopjes. Zoals de lezer wel ziet: ook andere volken hebben Indonesische cultuurwaarden van allerlei soort ontdekt en aarzelen niet ze naar hun eigen cultuur over te brengen. En hier in Holland zeggen ze dan zo vaak; "Nee hoor! Vergeten en assimileren!" (ook Indischgasten!)

Suliram

WORDS BY MARC MERSON
INDONESIAN FOLK SONG

Introduction and coda: play gongs with soft beater, once to a measure. Tom-toms play with the singing, twice each measure. Pronounce "Suliram" soo-lee-rahm.

Het Soendanese Spelletje „Prang-Prieng"

Weer allemaal met uitgestrekte beentjes, maar nu in een rij, zitten, op de vloer. De middelste telt met 'n tikje op ieder been het rijtje op en af en zij zingen allemaal:

Prang-prieng
Sa boeloe-boeloe gading (tot aan de haren blond of rood)
Si gadingka soenda perang (de blonde of rooie in oorlog met de soenda)
Anggè-anggè paradjambè (geen betenis)
Koetjoeboeng koeroeweh doegel (geen betekenis)
Ari moentel kana oedel (opgerold tot de navel)

Bij deze laatste zin, buigt het laatst aangetikte been zich onder het lichaam. Weer zingen en aftellen, tot iedereen op z'n knieën zit.
Dan strekt men de armen en voorover buigend doet men net een biddende Mohammedaan na en zegt daarbij:
Alahoe-akbar-alahoe akbar.
Het is heel grappig, als de kleintjes met één gevouwen en één gestrekt been in evenwicht proberen te blijven zitten. Als ze omvallen, hebben zij en wij allen het grootste plezier.

*

Weer een ander spelletje.
Ma Nonna — Ma Nonna (Moeder van Nonna)
Si sidin maoe kawin (Sidin wil gaan trouwen)
Potong kerbo tinggi (slacht hoge karbouw)
Potong kerbo pèndèk (slacht kleine karbouw)
Gamelan djanggar-djangoer (gamelan speelt vrolijk)
Tà, mmm Tà, mmm (nabootsen van de kendangs (tumba's))
Dit is Maleis, maar werd door kinderen, tenminste door ons, in Bandoeng, bij mijn grootouders gespeeld.
Allen in een kring, met gevouwen benen zittend. In het midden één, voorover op knieën en ellebogen en hoofd in de handen, zodat de ogen afgedekt zijn. Mag niet kijken. De handen van de anderen er omheen, open op de rug van de middelste, met de handpalm naar boven. Eén telt met een klein voorwerpje, b.v. een knoop, op de handjes af en allen zingen het versje mee.

Op de hand, waar men eindigt, wordt de knoop gelaten. Allen sluiten de handen en brengen ze naar de mond, bij 't zingen van Tà mmm.

De middelste moet raden, bij wie de knoop is. Niet goed geraden, moet die 't nog een keer zijn.
Net zolang, tot hij of zij goed geraden heeft. Dan moet degene, bij wie de knoop gevonden wordt, in het midden van de kring voorover, ogen dicht, hem zijn.

Het spelletje begint opnieuw en zo door, tot 't verveelt of tot Klaas Vaak op bezoek komt.

Dit zijn de spelletjes, die wij met zijn allen speelden. Soms deed Moeder mee en als Vader erbij was, zong hij ook dapper met ons mee. Maar ik herinner me niet, dat hij ook tussen ons mee deed.

*

Dan was er nog een spelletje voor binnenshuis, waar niet bij gezongen werd, maar wij toch even graag deden.
Peu-peusiengan. (peusiing is een schubdier, een miereneter.)
Een kain pandjang van Nini (Oma) op de grond uitspreiden. ± ¼ van de lengte omvouwen en daar de hoeken weer dubbel naar elkaar toevouwen tot een hoek, een punt. Op die gevouwen kain, op je rug liggen en je beide handen in de punt steken. Je hele lichaam werd met de kain over de lengte gedekt, je rolde je om en kroop op je ellebogen vooruit. Je was dan z.g. de peusieng. De anderen aaiden over je rug en kop, maar als ze bij je handen kwamen, pakte je dat aaihandje plotseling beet. De peusieng bijt dan zogenaamd. (Zorgen, dat je aaihandje niet gepakt wordt, is de clou, en voor de kleintjes erg spannend.)

In werkelijkheid kan een peusieng niet bijten. Een schubdier-miereneter kan zich, bij gevaar, alleen maar als een bal oprollen. Zijn schubbenpak als enige bescherming.

Wij hebben er één als huisdier gehad. Mijn oudste Zus, heeft hem vaak opgerold als een bal, in een slendang (draagdoek) meegezeuld. Hij kroop, om voedsel te zoeken, gewoon languit maar zodra je naar hem toekwam, roets, wat 't weer een bolletje.
Mijn oudste Zus, was toen 3-4 jaar oud, dus heb ik het van haar gehoord.

Al deze spelletjes zijn nu vergeten en worden niet meer gespeeld.

Waar ze nu mee spelen?
Vecht-, moord-, en oorlogsspeelgoed, omdat er zoveel over **Vrede** gesproken wordt.

Pim

* * *

ram, Su - li - ram, ram, ram,

Su - li - ram, Whis - per - ing, "Come with us,

Su - li - ram. Su - li - ram, ram, ram.

come far a - way, Su - li - ram."

But shad-ows fly off be - yond the farth - est sea, ____

D.S. al Fine

And when you wak- en, you'll still be here with me. ____ Su - li -

As performed on Folkways Records. Used by permission.

Pantuns

Tikoekoer ngarioeng goenoeng
Djapati di anak hajam.
Soekoer soekoer lamoen poendoeng
koering da tè pati hajang.

De woudduif vliegt rond de berg.
De huisduif mengt zich bij de kippetjes.
Het is goed als hij (zij) gepikeerd is
want ik heb er zelf geen zin in.

*

Sada ketoek, sada kemong
sada karinding eudjeung soeling
sada noe batoek, sada noe omong.
sada batoer koering oelien.

Ik hoor het geluid van kleine en grote koperen gong,
ik hoor het geluid van karinding (ijzeren gesmeed mond-instrument)
Ik hoor hoesten en praten.
Ik hoor mijn speelkameraad.

Mevr. Kees-v. Baniseth.

DE PERKOETOET

Het zal omstreeks februari of maart 1942 geweest zijn ergens op een plaats op Bangka. De Japanse militairen waren er al, de gevreesde Kempei-tai nog niet. Vrouwen en kinderen waren reeds vooraf geevacueerd naar Java en wij mannen waren zoveel mogelijk in groepjes in woonhuizen ondergebracht. De algemene internering moest ook nog komen. Het leven was in die weken nog ongewoon stil en rustig en alle straten over het algemeen stil en verlaten.

Op zekere middag, na het middagmaal van 2 uur, waren alle huisgenoten voor de siesta ter ruste gegaan. U kent dat allen nog wel, alle ramen en deuren wagewijd open voor de koelte, de klamboe van het bed helemaal weggevouwen over de hemel van het ledikant.

Mijn gastheer en ik waren languit op het grote tweepersoonsledikant gaan liggen met wat tijdschriften en wij waren beslist al weggedommeld toen ik plotseling door luid en driftig wiekgeklap mijn ogen opende en daar vlak boven mijn voeten op het ijzeren raamwerk van het bed, een perkoetoet ontwaarde. Voor de rest van de hele kamer met alles wat er in stond, had het beestje hoegenaamd geen belangstelling, doodrustig zat hij mij op te nemen, terwijl ik hem toch zo met mijn tenen had kunnen beroeren.

Wat mij geheel vervulde was een grote bewondering, elk veertje zo gaaf en toch zo duidelijk afgetekend tegen de achtergrond van beige, het hele pak zo netjes gladgestreken en gepoederd. Heel voorzichtig schudde ik mijn gastheer wakker en toen hij reageerde wees ik stiekem met een vinger naar het voeteneinde van het bed; de man is dus volledig getuige geweest van dit voorval. Dromen deed ik dus niet en voor dronken zijn was er geen alcohol meer,alles gewetensvol vernietigd immers.

Mijn verstand werd met een grote verbazing vervuld, Bangka kende voor de komst der Japanners geen rijstvelden, ergo er kwamen geen deroeks of perkoetoets in de vrije natuur voor. Hooguit kon het een uit gevangenschap gevluchte vogel zijn geweest, maar een aarts-schuwe vogel als de perkoetoet die uit zijn volle vrijheid zomaar vanuit het felle zonlicht een duistere slaapkamer komt binnenvliegen en alsof het niets bijzonders is, kalm en bedaard binnen"voet"bereik van een mens komt zitten? Toch niet te geloven?

Mijn gastheer en ik bleven de vogel roerloos aanstaren, kan het zijn een minuut, twee of langer? Wij weten het niet, op zulke momenten staat de tijd werkelijk stil. Totdat het beest plotseling alle spanning uit zichzelf verbrak door met een overdreven diepe buiging van kop en krop en waaiervormig uitgespreide staartveren zijn oerte-koek-koek-koek-koek liet horen, tot driemaal toe, kort achter elkaar. En alsof daarmee zijn zending volbracht was, vloog het beest weer met driftig en luid wiekgeklap het raam uit naar buiten.

Met een sprong was ik het bed uit en rende ik de tuin in om in de bomen op het erf nog een glimpje van het beestje te zien, maar helaas hij bleek doorgereisd te zijn, mij achterlatend met een grote innerlijke verwondering.

In de afgelopen jaren heb ik dit voorval aan vele vrienden en bekenden verteld, met in mijn achterhoofd een onuitgesproken hoop dat misschien iemand iets zinnigs er over zeggen zou. Men vindt het algemeen interessant, maar de stellige en besliste boodschap die het vogeltje met risico van eigen leven mij bracht, heb ik tot op de dag van heden nog steeds niet verstaan.

V.

Naschrift v. d. Redactie: Misschien was het een losgeraakte of losgelaten perkoetoet die jaren lang in een huis gewoond had en nu instinctief weer naar een huis vloog dat op het oude leek...... Wie heeft overigens gehoord van een perkoetoet als boodschapper?

TOKO TONG TONG

in het teken van Sint en Kerst. Dus veel nieuwe artikelen, net uit Indonesie ontvangen!

Dagelijks geopend van 9 - 4 uur — 's zaterdags van 10 - 1 uur

Bestellingen ook telefonisch 070 - 54 55 00 (S.v.p. niet na 5 uur bellen!)

Uit de gezonde hoek:

Er is weer kajoepoetih!
per fl. 50 cc *f* 2,50
porto 75 ct.
Mupa balsem *f* 3,25
Parem (tegen stijve spieren *f* 0,80
Mooie, gedroogde temoe lawak
per zakje (genoeg voor 20 trekken) *f* 1,—
Menthol-stiften, grootste formaat *f* 8,50
Akar wangi voor de linnenkast met geur van Oma's sarongs, per bosje *f* 0,75

Uit de lekkere hoek

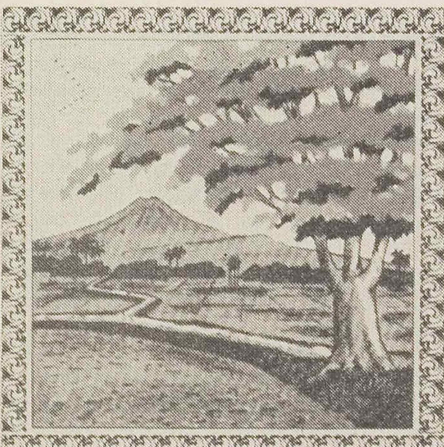
Spekkoek-cake, precies de smaak van spekkoek maar luchtig en véééél goedkoper *f* 2,25
Kwee semprong, de fijne tractatie *f* 1,50
Satroe asem, lekker zuur en gezond
per ½ pond *f* 2,—
per ons *f* 0,90
Kerak gendar (rijstkripik)
per half pond *f* 3,40
Keuken-asem, gezuiverde, pure asem, handig *f* 2,60
Boemboe Saidja voor de makkelijke dagen! De smakelijkste boemboe voor rawon, soto ajam, soto madoera, goelei, karee per pakje *f* 1,10

Essences

Rozen - vanille - pistache - roomboter 85 ct.
rozen en vanille in voordeel fles van 100 cc *f* 5,—
Kleurstof voor uw koekjes, dawet
Groen - geel - rood p. fl. 75 ct.
Twee echt Indische smaakjes voor limonadestroop: Pala en Pisang Ambon! per fl. 0,85 (een tip voor de meest Indisch smakende rosestroop: voeg twee druppels pisang ambon essence toe aan uw rosestroop, en het smaakt precies als die es gandool of es saboen van froeher!

Boutiek

Leuke, mooie, aparte kain batik v.a. *f* 27,50
Batik kleedjes *f* 15,—
Balinese slendangs div. prijzen v.a. *f* 12,50
Beeldige Balinese oorknoppen *f* 12,50 *f* 13,50 *f* 15,—
Jav. soebengs *f* 15,—

Flamboyant-tegeltje (incl. porto *f* 7,50 een sieraad voor elke huiskamer zelf gehaald *f* 6,—

EEN NIEUWE, LEUKE DRAAGBARE RAGE: "HAPPY COATS" VAN BATIK!

Korte, overslag kimono's om gauwgauw om te slaan, maar ook om gezellig op een lange broek te dragen, thuis. In fleurig batik. *f* 35,—
(past elke maat)

Djocja filigrain ringen *f* 12,50
Djocja zilveren dozen *f* 27,50
Batok kettingen, decoratieve wandversiering *f* 17,50
Batok kettingen, klein formaat *f* 6,—
Zilveren schakelceintuur (Djocja) v.a. *f* 27,50
etc. etc. etc.

Siervoorwerpen

Een grote keuze wajangpoppen!

Wajang koelit v.a. *f* 27,50
Wajang golek (klein model) heel mooi v.a. *f* 25,—
Djapara dozen div. maten v.a. *f* 9,50
Hoornen tjentongs, luxe uitvoering (wit) met prachtig snijwerk *f* 27,50
Pindastellen, gevlochten *f* 13,50
Tong Tong lepeltjes 6 stuks plus suikerschep *f* 25,—
Lepeltje alleen *f* 3,75, Suikerschep *f* 5,—
Flamboyant-tegel incl. porto *f* 7,50
Postpapier, bladwijzers, briefopeners, briefkaarten etc. etc.
Er is nog veel meer, teveel om op deze lijst te zetten! Komt U eens een kijkje nemen in onze toko!

Herinneringen uit het ondergrondse *f* 6,25
Casanova's liefdesavonturen *f* 6,25
Rood en Zwart, Stendhal *f* 5,25
Ons hart, Guy de Maupassant *f* 5,25
Van oude mensen, de dingen die voorbijgaan, Louis Couperus *f* 6,25
De stille kracht, L. Couperus *f* 5,25

Warm aanbevolen als cadeautje:

Knuffeldieren, Lis Paludan (voor de grage zelf-maakster) *f* 5,90
Indonesisch op reis, taalgidsje *f* 5,90
Lachen met de leer, pretentieloos humorboekje *f* 5,90
Vader & Zn. (cartoons voor vader *f* 5,90
Vergeet het maar, S. Carmiggelt *f* 6,50
Omgang met katten (alles voor de kattenbezitster) *f* 6,90
Het kleine kamerplantenboek, Rob Herwig (mini-uitgave van het grote boek, maar met dezelfde mooie platen) *f* 4,90
Je-lah-je-kripoet (opnieuw verschenen) *f* 3,50
Deventer Almanak 1972 *f* 1,50
Enkhuizer Almanak 1972 *f* 1,90
Enkhuizer Almanak 1972 (geb.) *f* 4,80

Zo juist verschenen:
"Kunst van Indonesie" door Tibor Bodrogi **f 59,50**
Uig. Gaade.
Een schitterend platenboek (ook gekleurd) over kunst en volkskunst uit de gehele Archipel.

BOEKHANDEL TONG TONG

Attentie: wanneer U per giro bestelt, vult U alstublieft het bedrag niet eerst in. De portokosten zijn erg gestegen en bij bestelling van meerdere boeken zullen we proberen deze zo schappelijk mogelijk te berekenen. U krijgt altijd een afrekening!

*

Nog in de uitverkoop:

Operatie maan, Drs. Chriet Titulaer (*f* 15,75) *f* 10,—
Amerikaan op de maan, P. L. L. Smolders (*f* 17,50) *f* 10,—
Sprong zonder einde, A. Hug. v. d. Linden (9,90) *f* 6,50
Buitenaardse beschaving, St. Denaerde (*f* 16,90) *f* 8,50
Het epos v.d. mens (standaardwerk) (*f* 29,50) *f* 17,50
Atlas v.d. evolutie, Sir Gavin de Beer (*f* 35,—) *f* 25,—
Het grote wonder (uniek fotoboek v.d. a.s. moeder, (*f* 29,75) *f* 15,—
Tussen zeesterren en amphora's, F. G. A. Woudstra (27,50) *f* 15,—
De Romein, Mika Waltari (*f* 19,90) *f* 10,—
Leo Riemens, groot operaboek (*f* 33,80) *f* 20,—
Zigeunersprookjes (*f* 14,50) *f* 12,50
Sprookjes van Moeder de Gans, ill. v. Gustave Doré (*f* 25,—) *f* 15,—
Herinneringen van Jhr. Mr. B. C. de Jonge (slechts 1 ex.) (*f* 41,—) *f* 27,50
North American Indian Mythology (*f* 10,—) *f* 5,—

*

Onze "dure" Indische boekenplank

Het zal U opgevallen zijn dat de uitgaven die handelen over Indische cultuur of geschiedenis nogal prijzig zijn. Boeken over die tijd zijn en blijven uniek en dus moeten we die prijs er wel voor over hebben. Het zijn boeken van blijvende waarde, een bezit dat ook voor kinderen en kleinkinderen belangrijk zal blijken!
Voor Tong Tong abonnees bestaat de gelegenheid tot betaling in termijnen. Tot *f* 25,— in 2 termijnen; vanaf *f* 25,— 3 termijnen.

Krijgsgevangenen in de Pacific *f* 24,50
Het oude Ned.-Indie, Mr. J. A. Jonkman *f* 38,—
Op reis met de special party, P. Scholten *f* 18,—
Herinneringen uit 3 tijdperken, Marg. Djojohadikusumo *f* 24,50
Ned. Indie onder Jap. bezetting, Dr. I. J. Brugmans *f* 39,50
Eendagsvliegen, Walraven, journalistieke getuigenissen uit kranten en tijdschriften *f* 29,90
Batavia in oude ansichten, Dr. H. J. de Graaf *f* 18,90
Ned. Indie in oude ansichten, id *f* 18,90
De Jav. Vorstenlanden, id. *f* 18,90
Borobudur, A. J. Bernet Kempers *f* 28,75
Indonesië, een strijd om nationale identiteit, Dr. M. P. M. Muskens (588 pag.) *f* 27,50
Het woordenboek dat op geen enkele Indische boekenplank mag ontbreken:
Kamus Belanda, Ned.-Ind. en Ind.-Ned. Door A. L. N. Kramer ***f* 37,50**

*

Nieuwe pockets in oude romantiek
Madame Bovary, Gustave Flaubert *f* 5,25
Eugenie Grandet, Honoré de Balzac *f* 6,25
De verstotene, F. M. Dostojewski *f* 5,25
Arme mensen, F. M. Dostojewski *f* 6,25
De dubbelganger, F. M. Dostojewski *f* 6,25
De badplaats Mont-Oriol, Guy de Maupassant *f* 6,25

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum *f* 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer *f* 1,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor adverenties onder nummer *f* 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 2,— meer.

Uniek aan zee gel. recent beg. excl. Am. urbanisatiepl. ± 20 km Oostel. v. Malaga (zw. baden, sauna, superm., rest., etc.). Kavels gr. te k. v.a. 350m2 m. mogelijkh. bouw solide bungal. v.a. *f* 18.000. Keuze uit 6 typen of eigen ontw. Indien gew. in 6 mnd. klaar. Thans nog zeer voord., ev. verh. verzorgd. Bij koop 1 pers. ret. chartervl. vergoed. Vrijbl. inl. tel. 070-99 67 94.

Gevr. v. 1 juni tot 1 nov. 1972 in Leiden/Oegstgeest zit + sl.k. of zit-sl.k. met kookgel. v. ouder echtp. op fam. bez. Nadere inl. m. prijsopg.: C. van Swieten, 235 A Manukau Rd., Epsom/Auckland 3, New Zealand.

Postz. verz. Ned. Ind. Aangeb. serie (5) proeven Ned. Ind. 1934. tegen aann. bod (proevencat. van Dieten *f* 12,50,—). Ook ruilen tegen oud N.I. Br. onder nr. 2485.

In- of samenw. gez. in/bij Malaga ged. winterm. door J. van Kempen, Wagnerpl. 20, Leiden.

Bej. Ind. dame zoekt dame v. gezelsch. Vrij kost en inwoning, kleine vergoeding. Werkster aanwezig. Inl. tel. 070-230388.

Wie wil mijn trop. aquarium kopen, 40x40x60 compl. m. standaard 2 pompen, lichtbak en 4 stokoude maar lieve vissen. Kan er niet goed mee overweg, geen tijd, *f* 150,—. Lilian Ducelle, tel. 070-54 55 00.

Voor Ind. Dame te huur à *f* 100,— p. m. gestoff. kamer m. medegebr. v. keuken en wasgelegenheid. Tel. 111867.

Wie helpt a.h. adres v. Iesje Hüttner; ± 1950 wonend a. d. Noorderkampementstr. te Bandung? H. F. J. Schreuders-van Dura (Hetty). Prof. Drionl. 13, Baarn. Tel. 02154-5779.

Gevr. door Mevr. Hogeveen, Nijkerkerstr. 11, Putten (Gld.) tegenw. adres v. Njo Liang An; in 1959 wonende te Djakarta, Djalan Lembang.

OPROEP: Elmier Felix (meisjesn.) Laatst wonende Tilburg. Schrijf a. klasgen. Djokja-Mulo. Hanne v. Zijp, Starrenburglaan 179, Wassenaar.

Wie kan mijn dochter Esther helpen a. inlichtingen omtrent Maudy Hornung, omstreeks 1948 wonende Peterongan-Semarang. Brieven aan: H. M. Hamar, 106 South Albany, Florida, U.S.A.

HELDERZIENDE A. SEELAND, Den Haag - Piet Heinstraat 96. Tel. 33 07 47, Spr. 2-5 & 7-9 uur.

Oliev. schilderijen: flamboyant, hanegevecht, Bal. vrouwenfig.; Byou's, Joc. zilver, manchetkn., Batik stoffen. Bezichtigen volg. tel. afspraak 9 - 11 uur. Tel. 070-60 01 09.

TE KOOP GEVRAAGD a.u.b. voor Decoratie een Maréchausée-klewang. Br. onder Nr. 2486.

Te koop: hoorn v. Neushoorn en kom uit idem; nagel v. koningstijger in verguldzilver als broche; album krontjong/stamboelmuz. van Paul Seelig. Br. onder Nr. 2487.

Te koop gevr. Ilmoe Pembela Orang Sakit door N. Stokvis-Cohen Stuart. Br. onder Nr. 2488.

Te Huur: gem. grote en kleine kamers (ook parterre) voor indischen, vaste wast., gebr. keuken en douche. Regentesselaan 16, Den Haag.

TER OVERNAME. Indië in Woord en Beeld 1924; Gedenkboek v. Ned.-Indië 1898-1923; Ned.-Indië Oud en Nieuw 1921-1927 (ingeb.); Indië geïllustreerd tijdschrift v. Nederl. en Koloniën 1917-1919-1922-1924 -1926 (ingeb.); Indonesische Kunstnijverheid. Br. onder Nr. 2489 of tel. 02968-3887.

Gevr.: Schilderij/aquarel m. flamboyant; foto's/of cliché's ter leen) v.d. Balinese danseres Polok. B. onder Nr. 2490.

Heden overleed tot onze grote droefheid mijn innig geliefde Man, onze Vader, Behuwd., Groot- en Overgrootvader

GEORGE HENDRIK CONRAD KILIAAN

in de leeftijd van 86 jaar.

Abcoude: A. M. Kiliaan-Zwart
H. P. C. Kiliaan
C. H. Kiliaan-Groesel
Wassenaar: H. G. C. Kiliaan
J. E. Kiliaan-van Aaren
Ottawa: H. P. L. Kiliaan
Vancouver: K. Kiliaan-Morrissey
David

Abcoude, 4 november 1971. Burg. de Beaufortlaan 15. Condoleantieadres: Langstraat 86, Wassenaar. De teraardebestelling heeft plaats gevonden maandag 8 november, om 14.00 uur, op de algemene begraafplaats te Abcoude. Liever geen bezoek.